

М.О. МУСАЕВА
Н.О. ШАМАДИЕВА
З.И. АТАШИКОВА

*Қозогистон Республикаси
Таълим ва фан вазирлиги тасдиқлаган*

АЛИФБЕ

Үмумтаълим мактабларининг 1-синфи учун дарслик

Алматы, 2021

УДК 373.167.1
ББК 81.2Узб-922
М 79

Муаллифлар
М.О. Мусаева, Н.О. Шамадиева, З.И. Аташикова

Шартли белгилар:

	Ўқитувчи ўқийди		Мақол
	Ўқувчи ўқийди		Тез айтиш
	Ёзинг		Топишмоқ
	Сўзланг		Изланайлик, ўрганайлик
	Жуфтликда ишланг		Ижодий иш
	Гурӯҳда ишланг		Якка топшириқ

Мусаева М.О. ва бошқалар.

Алифбе. Умумтаълим мактабларининг 1-синфи учун дарслик /
М 79 М.О. Мусаева, Н.О. Шамадиева, З.И. Аташикова. – Алматы:
«Жазушы» 2021. – 208 бет, расмли.

ISBN 978-601-200-766-4

УДК 373.167.1

ББК 81.2Узб-922

© Мусаева М.О., Шамадиева Н.О.

Аташикова З.И., 2021

© «Жазушы» баспасы, 2021

Барча ҳуқуқлари ҳимояланган

Нашрнинг мулкий ҳуқуқлари

«Жазушы» нашриётига тегишли

ISBN 978-601-200-766-4

ҚАДРЛИ ДҮСТИМ!

«Алифбе» дарслиги сенинг мактабдаги
энг биринчи ва асосий китобинг.

Бу китоб орқали сен ҳарфлар, товушлар
олами билан танишасан. Шунингдек
бўғин, гап, нутқ ҳақида тушунчага эга
бўлиб, тинглаш, сўзлаш, ўқиш ва ёзишни
ўрганасан.

Дарс давомида якка, дўстинг билан,
гуруҳда, ўқитувчинг ёрдамида турли
қизиқарли топшириқларни бажарасан.
Мавзуга мос таърифловчи, қиёсловчи
сўзлардан фойдаланиб, ўз фикрингни
билдиришга одатланасан. Мавзу асосида
расм чизиш малаканг шаклланади.

Қунт билан ўқисанг, келажакда оладиган
билимларинг учун мустаҳкам
пойдевор бўлади.

Сенга биринчи китобинг билан
дўст бўлиб билим олишингда
омад ёр бўлсин
қадрли дўстим!

Бизнинг республикамизда қозоқ, рус, ўзбек, озарбайжон, украин, белорус, латиш ва бошқа турли миллат вакиллари ҳаёт кечиришади. Улар тотув ва дўст бўлиб, бир-бирининг тилини, динини ҳурмат қиласиди.

Тил — миллатни саклаб қолиш ва йўқотишнинг энг кучли омили. Билимнинг асосий воситаси эса китобдир.

Ахмет Байтурсинов

1

1 СЕНТЯБРЬ – БИЛИМЛАР КУНИ

1. Сурат кимлар ҳақида? Ўқитувчи ёрдамида сўзланг.

❖ Сен қаерга келдинг? Сени ким кутиб олди?
Кимлар билан танишдинг?

2. Шеърни тингланг.

Биринчи синф

Ёдимда қолар,
Бутун умрга.
Бу қутлуғ сахар,
Йўғрилган нурга.

Ассалом, мактаб,
Салом, эй устоз!
Бағрингда қувнаб
Улғаямиз, соз.

Fuёс Комилов

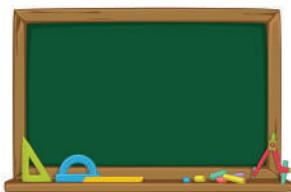

2

МЕН ЎҚУВЧИМАН

--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

1. Болаларнинг «Танишув» диалогини тингланг ва қайтаринг.

2. Саломлашиш учун сиз қандай сўзлардан фойдаланасиз?

3

ЎҚУВ ҚУРОЛЛАРИ

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

1. Ўқув қуролларини қандай тутиш керак?

2. Расмда берилган ўқув қуроллари ҳақида ўз фикрингизни билдиринг. Чизмага мос гаплар тузинг.

_____ .

_____ .

_____ .

_____ .

Партада түғри ўтиринг!

4

ОНА ТИЛИМ – ЖОНУ ДИЛИМ

1. Болаларнинг ўзаро муроқоти ҳақида ўйланинг ва сўзлаб беринг.

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

2. Одамлар нималар орқали ўзаро муроқотда бўлишади?

НУТҚ ОҒЗАКИ ВА ЁЗМА БЎЛАДИ!

3. Шеърни тингланг.

Она тилим

Она тилим,
Жону дилим,
Сенинг билан
Бийрон тилим.
Она тилим
Бобо тилим

Севар сени
Юрту элим.
Она тилим,
Кони илм,
Сен-ла олай
Чуқур билим.

Мухтор Худойқұлов

- Шеър нима ҳақида?
- Республикаизда қандай тил давлат тили бўлиб ҳисобланади?

- 4. Турли тилда сўзловчи болалар бир-бирларини қандай тушунишади? Қандай тилларни ўрганишни хоҳлайсиз?

5

ДАЛАДА. САБЗАВОТЛАР

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--

--	--	--	--

f f / f f / f f / f f / f f

1. Хомлигича истеъмол қилинадиган сабзавотларни топинг. Нима учун уларни ювиб ейиш керак?

Нутқ гаплардан тузилади!

Гапни бундай белгилаймиз.

Сабзавот даласида

Биз сабзавот даласига бордик. У ерда иш қизғин.
Картошка ва сабзи ковланмоқда. Карам узилмоқда.
Биз ҳам ёрдам беришга киришдик.

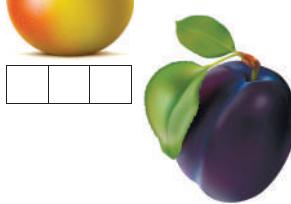
6

БОГДА. МЕВАЛАР

 -
 - -

 - -

 - -

 -

 - -

 - -

н н н / р / р / 2 / 2 / Р / Р /

1. Тингланг. Матнда нечта гап бор?

Боғда

Алишер амаким боғда – боғбон. Биз акам билан боққа бордик. Боғда олма, шафтоли, ноклар пишган. Мевалар жуда ширин экан.

2. Расмда берилган нарса-буюм номларини бўғинга ажратинг.

7

УЙ ПАРРАНДАЛАРИ

.
   .

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

f f / f f / f f / f f / f f / f f / f f / f f /

1. Уй паррандаларининг номини қатнаштириб гаплар тузинг.

  . . . .

Гап сўзлардан тузилади. Сўз белгиланади.

2. Топишмоқларни тингланг, жавобини топинг.

Тонг сахарда сайрайди,
Силкиниб, қанот кериб.
Кенг фермада яйрайди,
Дон териб, увоқ териб.

Ёриб оппоқ уйчасин,
«Чип-чип», деб қўйди.
Чувалчангни чўчимай,
Чўқиб еб қўйди...

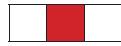
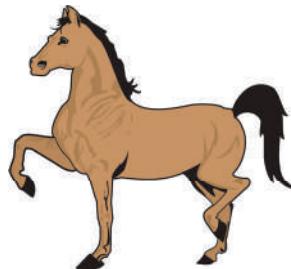
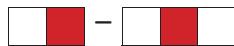
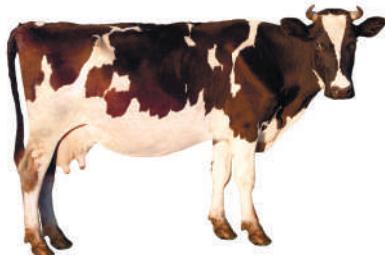

саҳар
увоқ

8

УЙ ҲАЙВОНЛАРИ

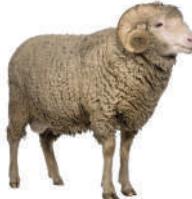

Унли товуш чизмада белгиланади.

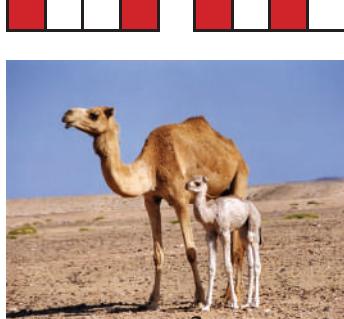

1. Расмда тасвирланган уй жониворларини топинг.
Уларнинг овозига тақлид қилинг.

2. Расмда берилган ҳайвонлар номини айтинг. Бир бўғинли сўзларни топинг.

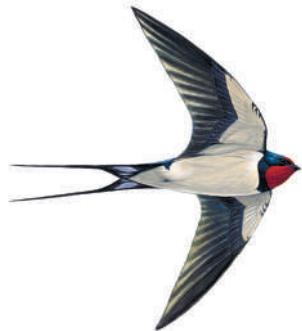

❖ Нима учун бу сўзлар бир бўғинли дейилади?

9

ҚУШЛАР БИЗНИНГ ДЎСТИМИЗ

- -

-

- - -

-

.

.

1. Чизмага мос сўзларни аниқланг.

2. Шеърни тингланг ва қайтаринг.

Чумчугой боласини
Чақириб, «чирқ-чирқ» лайди.
Чатоқ мушук кўрмасин,
Чик уйга, «чик-чик» лайди.

Пўлат Мўмин

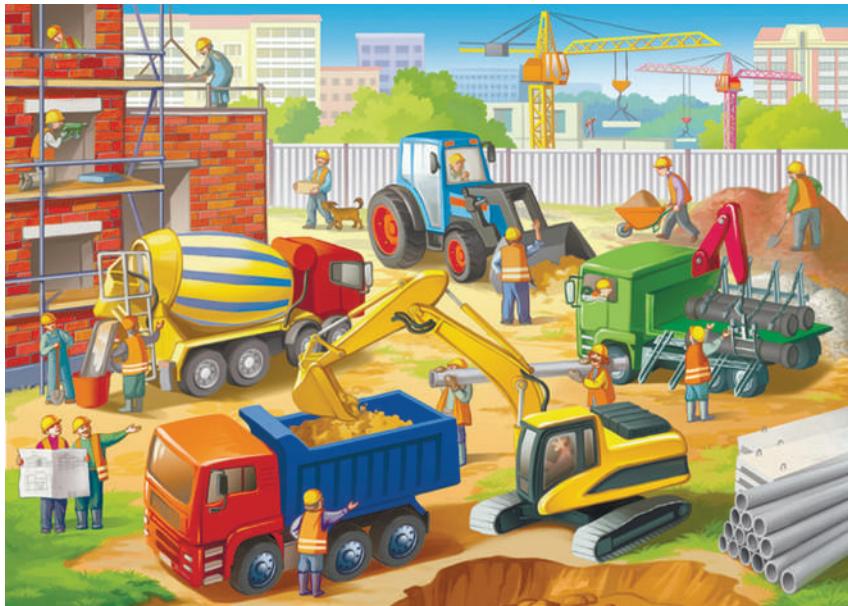

10

КИМ БҮЛСАМ ЭКАН?

1. Уй қурилиши учун нималар керак? Расмга қараб гаплар тузинг.

2. Расмдаги нарсалар номини айтинг. Қандай товуш билан бошланяпти?

Ундош товуш чизмада белгиланади.

/ ү ү ү / ү ү ү   / 7 7 7 7 7 /   /

3. Шеърни диққат билан тингланг. Ўқитувчи ёрдамида икки бўғинли сўзларни топинг ва қайтаринг.

Ким бўлсам экан?

Мен ўйлайман: улғайсам,
Комбайнчи бўлсам деб.
Йўл-йўл бўлиб ортимда
Олтин изим қолсин деб.
Ўзим йикқан олтин дон,
Олтин тоғдай уюлса.
Яша, ўғил бола деб,
Элим мендан қувонса.

Муборак Жаманбалинов

4. Расмга қаранг. Нарса-буюм номларини айтинг.

--	--	--	--	--

--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--	--

_____.

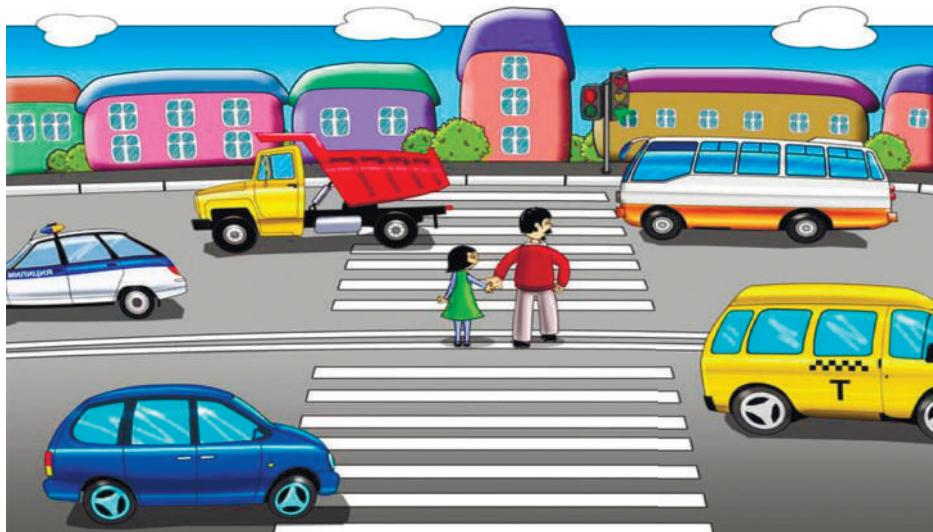
_____.

11

ЙҮЛ ҲАРАҚАТИ. ТРАНСПОРТ

С С С С С С С С С С

1. Расмни күзатинг. Чизма асосида гаплар түзинг.

.

2. Расмда нималарни күряпсиз? Сўзларни бўғинга ажратиб айтинг.

12

БИЗ СЕВГАН ЭРТАКЛАР

1. Бу қайси әртак? Әртакни сўзланг. Әртак қаҳрамонларини номини айтинг.

2. Эртак қаҳрамонлари номини катақчаларга жойлаштиринг, жарангли ундошларни аниқланг.

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--

3. Шеърни тингланг. Мазмунини сўзланг.

Бўғирсоққинам

Супрада оппок,
Лаганда қаймоқ.
Зуваланг дўмбок,
Бўғирсоққинам!

Думалаб кўрган,
Қочмоқчи бўлган,
Шўхликлар қилган
Бўғирсоққинам!

Элакдан тушган,
Қозонда пишган.
Пишиллаб шишган,
Бўғирсоққинам!

«Болалар адабиёти» китобидан

- ❖ Бўғирсоқ нимадан тайёрланишини биласизми?
- ❖ Бўғирсоқ тулкига ем бўлмаслиги учун нима қилиши керак эди?

4. Расмда қайси эртак қаҳрамонлари тасвирланган? Улар ҳақида нималар биласиз?

13

1. А А А

а а а

А а

Aa

A

2. Расмлардан А товуши сўзнинг бошида, ўртасида ва охирида келадиган ўйинчоқларни топинг.

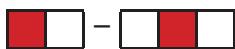

/ ола / а / ола а /

А – унли товуш.

3.

Ёдлаб олинг!

Айиқ асал ялади,
Асалари талади.

4. Мақолларни тингланг. А товушли сўзларни аниқланг ва айтинг.

Ақлнинг қайроти – билим.
Ақл ёшда эмас – бошда.

14

ОНАЖОНЛАР АЛЛАСИ

1.

-

-

-

2. Расмга қаранг. Қайси меваларни саватта солиши мүмкін?

3. Боши ва охирида а товуши бор сўзларни топинг.

A				A
---	--	--	--	---

A			A
---	--	--	---

A		A
---	--	---

A			A
---	--	--	---

A		A
---	--	---

A			A
---	--	--	---

4. Алдар Кўсага а товуши билан тугайдиган сўзларни топишда ёрдам беринг.

/ A / A / A / A / A / A /

15

Oo Oo

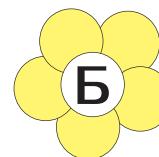
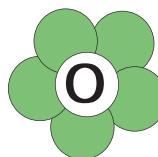
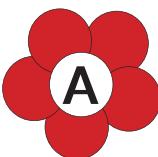
1. O O O
o o o

2.

3. Қайси рангдаги гулда о ҳарфи жойлашган?
О товуши бошида ва ўртасида келадиган 2 та сүз
үйлаб, айтинг.

/o o / o o / O O / O O / Oo /

О – унли товуш.

4. Ҳарфларни тақрорланг ва ўқинг.

O-O-O

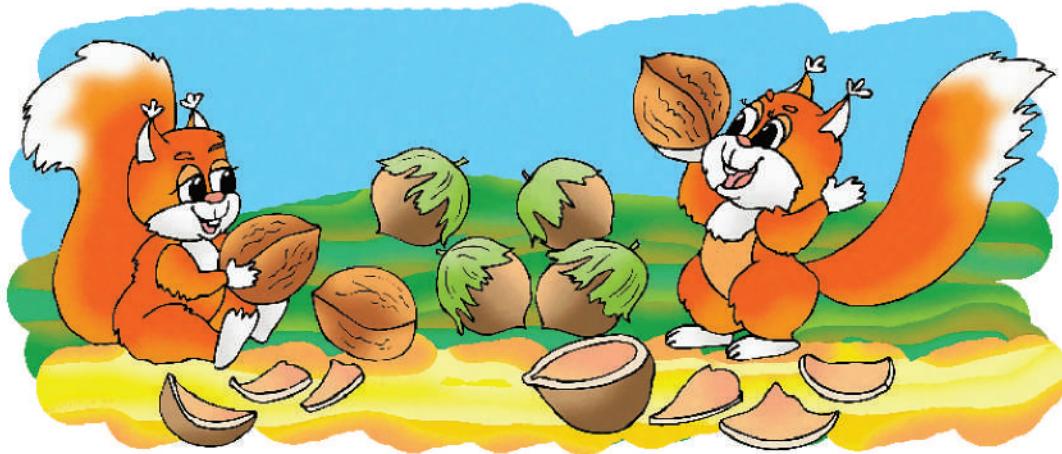
O-O-O

O-A-O

A-O-A

5. Сўзланг.

_____ .

_____ .

Ёдлаб олинг!

Оққуш кўлда сузади
Оппоқ бўйнин чўзади.

16

ОШХОНА

1. Ҳарфларни қўшиб ўқиимиз.

a ————— o

2. Расмни кузатинг. Ошхона жиҳозлари номинин айтинг.

_____

_____

3.

			-			
--	--	--	---	--	--	--

			-			
--	--	--	---	--	--	--

		-				
--	--	---	--	--	--	--

		-			
--	--	---	--	--	--

4. Партадошингиз билан тасвирлар қаторидаги ортиқча расмни топинг. Уларга сүроқ беринг.

0 0 / 0 0 / ола/а /

17

Ж Н

Ж Н

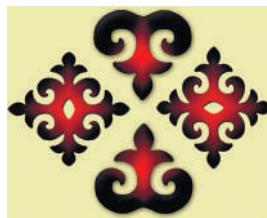

1. Ўқинг.

на	а-на
но	нон
ан	о-на

2.

--	--	--

--	--	--

		-			-		
--	--	---	--	--	---	--	--

3. Расмни кузатинг. Чизма асосида гап тузинг.

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

Н – ундош товуш.

4. Ўқинг.

Ана

о

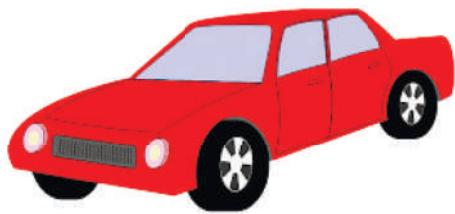
на

Она, ана

а

5.

□ □ - □ □ - □ □

□ □ □ - □ □ - □ □ □

Ёдлаб олинг!

Ниначи, ҳой ниначи
Ногорага ўйна-чи.

/ 1 1 2 2 1 1 Н Н Н /

18

КАТТАЛАРГА ЁРДАМ БЕРАМИЗ!

1. Расмни күзатинг. Расм асосида гап тузинг.

Ана – нон. Она, ана нон.

2. Берилган сўзларни тўғри ва тескарисига ўқинг.

АНА

НОН

/ й й л л й й л л / ҳ ҳ /

3. Ҳарфларни қўшиб ўқиймиз.

a —————— на

a —————— на

н —————— о

4. Гапларни ўқинг.

Она ана

Ана

19

Лл

1. Ўқинг ва қора билан ажратилған сүзларни ёзинг.

ол	нон	ола
ал	ана	Лола
ла	она	алла

2. Расмда берилған нарсалар номини айтинг. Сүзлар қандай товуш билан бошланяпты? Талаффуз қилинг.

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

3. Ўқинг.

О-на, а-на ло-ла.

Ло-ла нон ол.

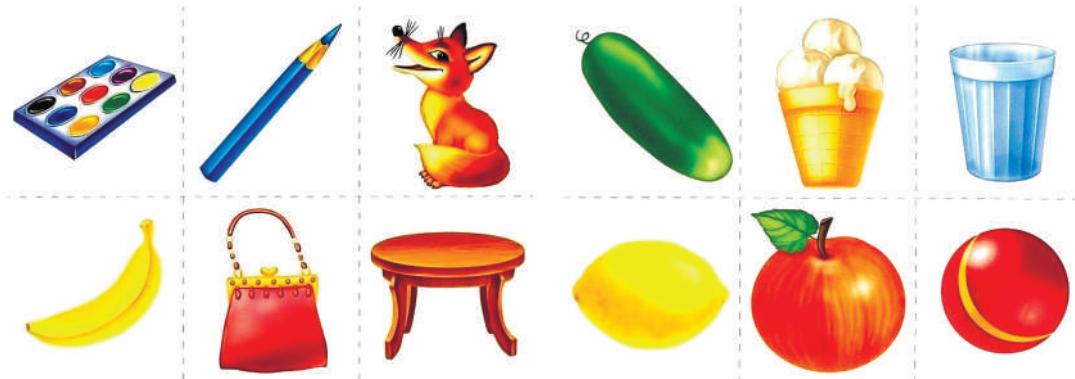
/ о о / а а л л о о л л /

Л – ундош товуш.

4. Қайси нарсаларнинг номида Л товуши йўқ?

5. Ҳарфларни қўшиб ўқиймиз.

a н

a н

a н

a н

Ёдда сақланг!

Лайлак келса тулкивой,
Ликобчада берди чой.

20

ФАСЛГА МОС КИЙИМЛАР

1. Малика ва Азизга кийимларни танлашда ёрдам беринг.

❖ Сиз қишига қайси кийимни танлаган бўлар эдингиз?
Фикрингизни билдиринг.

2. Расмларни кузатинг. Болалар нима қиляптилар?
Кийимни қандай тутиш керак?

3. Сиз кийимингизни қандай тутасиз? Чизма асосида гаплар тузинг.

4. Дўстингиз билан оёқ кийимларнинг жуфтини топинг.

- ❖ Нечта жуфт оёқ кийим топдингиз?
- ❖ Ёзда қайси рангдаги оёқ кийимни кийиш мумкин?

И И І І
Л Л

Лана

21

и и

Ии

1. Расмларни күзатынг. Сүзларда қайси товуш тақрорланыпты?

2. Ўқинг.

ил

А-ли

Но-и-ла

ин

а-на

ло-ла

ол

о-и-ла

нон

3. Ҳайвонларга ўз инларини топишга ёрдам беринг. Бу ҳайвонларни икки гурұхға ажратынг (үй ҳайвонлари, ёввойи ҳайвонлар).

И – унли товуш.

4. Расмларни диққат билан күзатинг. Болаларнинг ҳаракатлариға ўз муносабатингизни билдириңг.

Ёдда сақланг!

Итим бор номи Тўрткўз,
Иккаламиз жуда дўст.

5. Ўқинг.

Ана ин. А-ли нон ол. Но-и-ла ана ло-ла..

/и и и и и/ /и и и и/ /и и и и/

22

ҮЙ ҲАЙВОНЛАРИГА ФАМХҮРЛИК

1. Ўқинг.

ил	на	ла
ин	он	ли
ни-на	и-лон	А-ли

2. Расмни кузатинг. Расмдаги паррандалар номларини айтинг. Хўроллар нечта? Фозларчи?

❖ Расм асосида гаплар тузинг.

3. Қайси ҳайвонлар номларида и товуши бор? Топиб айтинг.

4. Шеърни тингланг. Шеърда уй ҳайвони қандай таърифланган?

Говмишим

Говмишим танлаб ейди
Майсалар хушбүйини
Қорни түйгач, адашмай
Топиб келар уйини.
Бошим қотар, бир жумбоқ
Хамон мени қийнайди.
Қайдан олар, сигирим
Доим сақич чайнайди.

Набижон Қодиров

/ 2 6 / 2 6 / 2 6 /

23

M m

1. Ўқинг.

ма	ма-на	О-лим
мо	ол-ма	О-ми-на
ми	ни-ма	На-и-ма

2. Расмда нималар тасвирланған. Номлари қандай товуш билан бошланыпти?

3. Гапларни ўқинг.

Мана

.

Наим, мин.

Номи нима?

М – ундош товуш.

4. Гурух бўлиб расмни диққат билан кузатинг.

- ❖ Ҳайвонларга ном қўйинг;
- ❖ Расм ва воқеанинг кетма-кетлигини сақлаган ҳолда кичик ҳикоя тузинг ва айтинг.

5. Тез айтишни ўқитувчи ёрдамида қайтаринг.

Мошдан тош, тошдан мош бўлмасмиш.

/ м с / м м л / л м / / /

24

ДҮСТ БҮЛАЙЛИК!

1. Ўқинг.

Омон
Наима
Али

мана
нима
лола

оила
олма
нина

2. Расмни күзатинг. Чизмаларга мос гаплар тузинг.

[ ] [ ] [ ].

[ ] [ ] [ ].

[ ] [ ] [ ].

[ ] [ ] [ ].

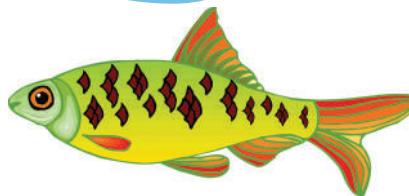

3. Расмда берилған дүстларингизга чизма асосида исм қўйинг.

М М М М Мана

25

Бб

1. Ўқинг ва ажратиб күрсатилған сўзларни ёзинг.

ба
бо
би

бобо
бола
бол

билин
билим
бино

2.

-

-

5

-

о о ғ ғ ғ ғ бобо бино

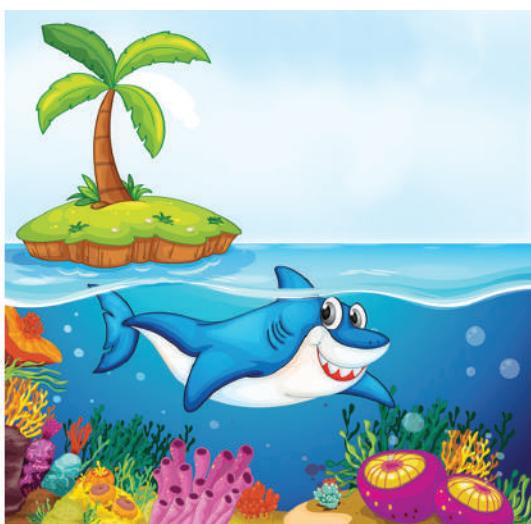
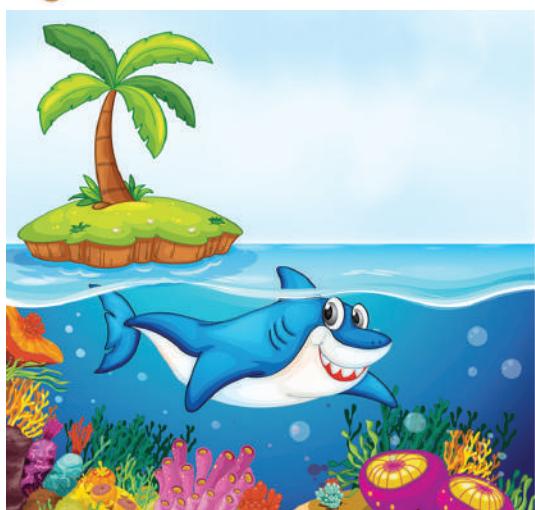
Б – ундош товуш.

3. Расм асосида ҳикоя тузинг. Болаларга исм қўйинг.

4. Расмлардаги бешта фарқни топинг.

26

1. Ўқинг.

бил
бобо
бола

би-лим
лаб
ба-нан

Олим ол

Лола ол

2. Охири Б товуши билан тугаган сўзларни топинг ва бўғинга ажратиб айтинг.

Би-лим
Лола
Олим
Бобо
Бана
Бил
Бала

3. Ўқишишни ўрганинг.

Бо-бо, ана Билол.
Би-лол олма ол.

4. Ўқинг.

– Наби, ана Билол. Билол – билимли бола.

– билим . Наби, билим ол.

27

МЕН БИЛИБ ОЛДИМ

1. Матнни тингланг. Нечта гап эшитдингиз?
Расмлари берилган сўзлардаги товуш ва ҳарфлар
сонини айтинг.

Одил олди. У китобдан эртак ўқиди.

Эртак ҳақида эди.

2. Берилган ҳарфлардан сўзлар тузиб ўқинг ва
хусниҳат қоидасига мос ёзинг.

<p>P И A</p> 	<p>а б н н а</p> 	<p>M А О Л</p> 	<p>Б О Т Л А</p>
--	--	--	---

--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

3. Ўзингиз яхши кўрган эртак қахрамонининг расмини чизинг. Уни изоҳланг.

4. Берилган расмлардаги сўзларнинг биринчи товушларидан яширган сўзни топинг.

--	--	--	--	--

28

y y

1. Ўқинг.

ну

ун

Наби

бу

му

о-лим

ул

бул

бул-бул

2.

□ □ - □ □

□ □ - □ □ □

3. Бўри қандай товуш чиқаради? Овозига тақлид қилиб кўринг.

y y y y y

/ v v f f y y y y /

У – унли товуш.

Ёдлаб олинг!

Узиб берайми узум,
Узумни эккан ўзим.

4. Ҳикояни тингланг. Мазмунини сўзланг.

Қуш уяси

Болалар ўйнаб юриб, дараҳтдаги қуш уясини кўриб қолишиди.

Уяда икки қуш боласи бор экан. Болалар уни уйига олиб келишибди. Болаларнинг отаси: «Бу қушчаларни уясидан нега олдинглар? – деди. Қушчалар онасисиз яшай олмайди. Қушчаларнинг онаси болалари учун қайғуриб, нобуд бўлиши мумкин», – деди. Болалар қушчаларни аяб, уясига элтиб кўйишиди.

C.Кобеев

- ❖ Сиз қушларга қандай ғамхўрлик қиласиз?
- ❖ Қушларга ин ясаганмисиз?

5. Қайси қушларнинг номида у товуши бор?

29

БИЗ ДЎСТМИЗ

1. Расмларни кузатинг. Умиднинг дўстлари исмларини топинг.

у у

у у

у

у у

2. Матнни тингланг. Матндаги у товушли сўзларни аниқлаб айтинг.

Руфина

Руфина дугонаси Гули билан мактабга борди. Улар синфдаги гулларга сув қўйишиди. Ўқитувчи хурсанд бўлди.

– Матнда нечта гап бор?

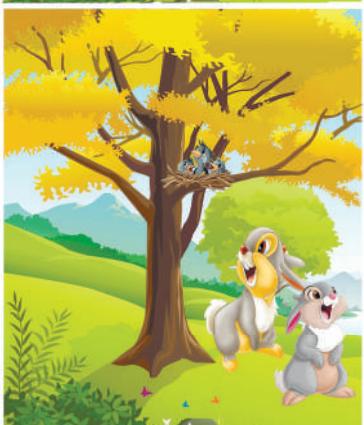
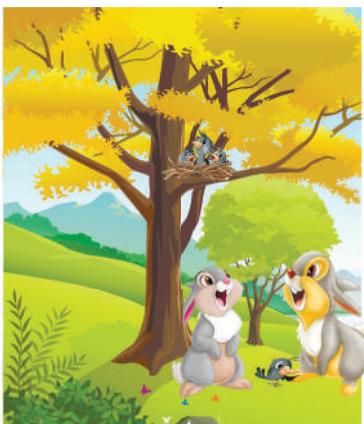
3. Гапларни бўғинлаб ўқинг.

Бу бул-бул.

Бу она. У му-ал-лим.

4. Расмларни күзатинг. Саволларга жавоб беринг.

1. Жониворлар орасидаги дўстликни сезганмисиз?
2. Чумчук дараҳтдан нега йиқилиб тушди?
3. Қуёнчалар дўстларига қандай ёрдам беришди?

5. Мақолни тингланг. Мазмунини тушунтиринг.

Дўст дўстликда тобланар,
Билим – тортишувда.

v v v j j j y y y

30

Ж ж

К к

1. Расмлардаги нарсаларнинг номларини айтинг,
К товушли бўғинни аниқланг.

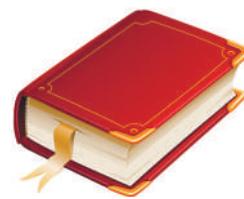
--	--	--

--	--	--

--	--

--	--

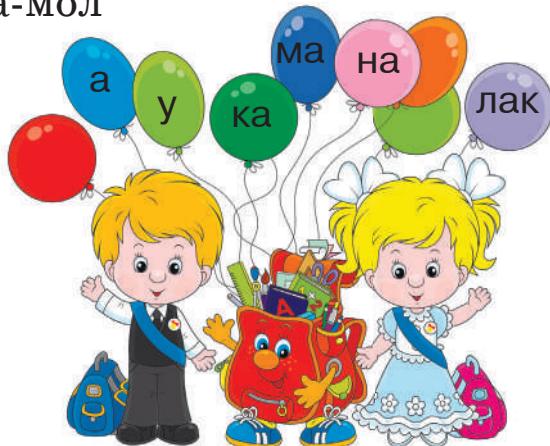

2. Ўқинг.

ка   кон
ко   кун
ки   ким
ку   кул

ка-мон
ик-ки
как-лик
Ка-мол

3. Файратнинг
шарларидағи ҳарф
ва бўғинлардан
сўзлар тузинг ва
ёзинг.

/r r v v r v r v k k кон / ким /

К – ундош товуш.

4. Чизма бўйича қандай гаплар тузиш мумкин?

.?!

5. Тингланг. Шеър мазмунини сўзланг.

Куз

Совуқ тусли сур булут
қоплар осмон.
Куз келиб, қуюқ туман
ерни қучган.
Билмам тўқ, ё аёзга
бардоши йўқ,
От кишинаб, бия яйраб
қулун чопган.

Абай Қўнонбоев

Ёдлаб олинг!

Кукулаб дейди какку
Кўкламга ин керакку.

31

1. Ўқинг.

а-ка

у-ка

кон

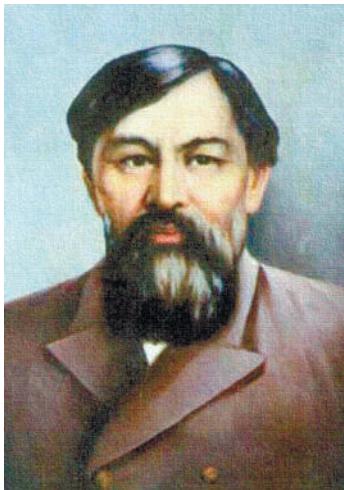
нок

икки

ук-ки

2. Тингланг.

Ибрај Алтинсариннинг нақл сўзи

Тумшуқлиниң озифи,
Чўқиши билан топилар.
Ҳунар-билим деганинг,
Ўқиши билан топилар.

P.Дустанова таржимаси

3. Расмни кузатинг. Расм асосида дўстингиз билан суҳбатлашинг.

— Али, мана .

— Ак-мал, ким-ни-ки?

— . акамники.

4. Расмларни күзатинг. Саволларга жавоб беринг.

- ❖ Болалар қаерга келишиди?
- ❖ Кутубхонада қандай китоблар бор?
- ❖ Сиз қандай китобларни ўқишини яхши күрасиз?
- ❖ Кутубхонадан қандай китоб олган бўлар эдингиз?

5. Гапларни бўғинлаб ўқинг.

Комил билан Камол ака-ука.
Комил-ака, Камол-ука.

/Г Г и г Г Г Г Г / Комил/

32

Ж Т

1. Тез айтишни тақрорланг. Сүзлар қайси товушдан бошланыпти?

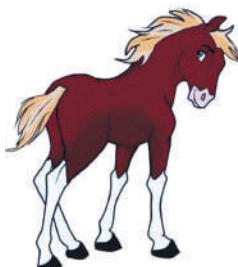
Тұлқин түпни түрда түплади.

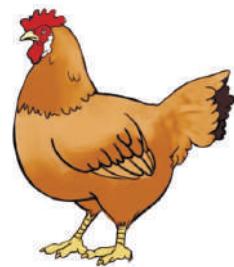
2. Расмдаги ҳайвонлар номини айтинг. Бүғинга ажратинг.

--	--	--	--	--

--	--	--

--	--	--	--	--

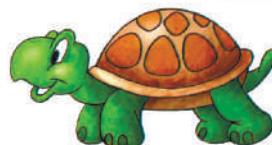
3. Ўқинг ва ажратиб күрсатилған сүзларни ёзинг.

та	ат	тол	ти-лак
ту	ут	тил	ти-лим
ти	ит	ток	ол-тин
то	от	ота	То-либ

Ёдлаб олинг!

Тошбақа тош осолмас
Тошин ташлаб қочолмас.

Т – ундош товуш.

4. Чизма бўйича гапларни ўқинг. Т ҳарфининг талаффузига эътибор беринг.

Мана от. Ана ит.

От, ит .

.

5. Шеърни тинглаб, Т товуши бор сўзларни аниқланг.

Тойчоқ ўрток

Тойғончиқقا борма, тойчоқ,
Тойғончиқда тойма, тойчоқ.
Тагин бирдан тойиб кетма,
Оёқларинг майиб этма.
Кани чопдик, тойчоқ ўрток.
Бизни кутар яшил ўтлоқ.
Чопқиллайлик, тойчоқ, ҳар чоқ,
Чопқиллайлик билмай чарчоқ,
Ўртоқ, тойчоқ.

Пўлат Мўмин

33

ТАНАФФУСДА

1. Нарсалар номидаги биринчи товушлардан түзилгандың сүзни ўқинг.

--	--	--	--	--	--	--	--

2. Шеърни тингланг. Шеърдаги Т товушли сўзларни бўғинга ажратиб айтинг.

Мактабимиз ҳовлиси

Мактабимиз ҳовлиси,
Катта жуда ҳам.

Танаффусда ўйнаймиз,
Барча шод-хуррам.

Қ. Мұхаммадий

J / l / ІІ / Тә / Тәмиә

3. Партадошингиз билан қуиидаги саволларга жавоб беринг.

- ❖ Сиз танаффусни қандай ўтказасиз?
- ❖ Танаффусда қандай ўйинлар ўйнайсиз?
- ❖ Дўстингизга қандай ўйинлар ёқади?

4. Мактабдаги сиз энг кўп бўладиган жой қаер?

- ❖ Сиз у ерда нималар билан шуғулланасиз?

5. Ўқинг.

- Омина, ана ток.
- Наима, мана тол. Тол катта. Ток

34

Dg

Дд

1. Ўқинг.

да

дон

да-ла

О-дил

до

до-но

да-да

До-но

2. Д товуши билан бошланадиган қиз бола исмларини топиб ўқинг.

д

--	--	--

д

--	--	--	--	--	--

д

--	--	--	--

д

--	--	--	--	--	--

3. Тингланг.

Дарсда

Мана синф. Синфда дарс бўлади. Ўқувчилар дарсда китоб ўқийдилар. Ҳарфларни ёзишини ўрганадилар. Расм чизадилар. Устоз бугун ўқувчиларга янги қўшиқ ўргатди. Синфда Доно ва Дилбар навбатчи.

❖ Сиз бугун дарсда нималарни ўргандингиз?

/о о ј ј џ џ г г/ *дала, дон* //

Д – ундош товуш.

4. Расмдаги нарсалар номини айтинг ва бўғинга ажратинг.

5. Шеърни тингланг. Д товуши бор бўлган сўзларни айтинг.

Дўппи

Бошимда турар дўппи,
Юзим кўринар лўппи.
Бошимни иссиқ тутар
Ўзи-чи совуқ ютар.
Гули бор ҳар хил жойда
Кияман ҳар фаслда.
Ҳурмат билан боқаман,
Мен ҳам унга ёқаман.

Шердор Мұхиддинов

35

ДАРС

1. Сизга қайси дарс ёқади? Нима учун?

Бу дарс нимани ўргатади? Ўқувчилар нима билан машғул?

Бу дарс сизга ёқадими?
Нима учун?

Бу қандай дарс?

2. Ўқинг.

дон
до-но

да-нак
о-доб

ти-лак
би-лак

бол-та
ол-тин

3. Расмда берилган мусиқа асбобларининг номини айтинг.

4. Бўғинлардан сўзлар ҳосил қилинг.

да —————— нак

да —————— да

Ёдлаб олинг!

Денгиз тўлғаниб тошар
Довул билан довлашар.

/о о ё ё д д/ да ла, / да на к/

36

Cc

1. Ўқинг.

са	сон	Са-мад
со	са-на	Со-бит
си	со-ат	Сул-тон

2. Шеърни тингланг. Биргаликда айтинг.

СОЧИҚ

Кир бўлса қўлу юзим,
Ювиб, артаман ўзим.
Миннатдорман, очиғи,
Сендан, оппоқ сочиғим.

F. Комилов

3. Расмдаги нарсалар номини айтинг. С товушли бўғинни аниқланг.

			c			
--	--	--	---	--	--	--

c			
---	--	--	--

c				
---	--	--	--	--

	c			
--	---	--	--	--

c				
---	--	--	--	--

/с с с с/ су, са, сон /

С – ундош товуш.

4. Топишмоқларнинг жавобларини топинг.

Шарқироқ овози бор
Жилғаларда нози бор.

«Чиқ-чиқ»дер, йўқ тўхтови
Вақтнинг аниқ ўлчови.

5. Гуруҳда расмда тасвиirlанган воқеанинг кетма-кетлигини сақлаган ҳолда сўзланг.

- ❖ Болага исм қўйинг.
- ❖ У нима қилди?
- ❖ У нимадан фойдаланди?
- ❖ Натижада нима бўлди?

Ёдлаб олинг!

Сичқон сиғмас инига
Фалвир боғлар думига.

37

ТОЗАЛИК – СОФЛИК ГАРОВИ

1. Сўзларни ўқинг ва улар иштироқида гаплар тузинг.

Са-мад

Ус-мон

Са-и-да

Со-бит

Са-ли-ма

Но-и-ла

2. Шеърни тингланг. Саволларга жавоб беринг.

Икки қиз

Менинг икки қизим ҳам,
Катта бўлиб қолишиди.
Оналари қўлидан,
Юмушларин олишиди.

Саҳар туриб Саида,
Ховлимизни супуар.
То унгача Умида
Чой тайёрлаб улгуар.

Ҳ.Саъдулла

- ❖ Сиз уй юмушларида катталарга ёрдам берасизми?
- ❖ Нима учун ёрдам бериш керак деб ўйлайсиз?

3. Мақолни тингланг ва мазмунини тушунириинг.

Тозалик – софлик гарови.

4. Расм асосида гаплар тузинг.

..

5. Тингланг. Мазмунини сўзлаб беринг.

Орасталик-тўзаллик рамзи

Тозалик сабабли турли касалликларга чалинмаймиз. Қўлларни доим совун билан ювиш, тишларни тозалаш покликнинг энг биринчи шартидир.

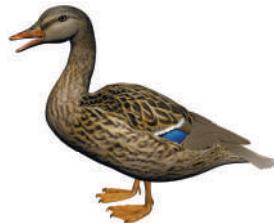
«Поклик бор жойда барака бор!»,
– дейди ота-боболаримиз. Шунинг учун доимо тозаликка, покликка интилинг.

С С / С С / Самад, Самиша

38

Ү ү

Ү ү

1. Үқинг.

үн

кү

күк

үт

үк

түн

үс

ту

кул

кү

Мак

кү

кат

2. Расмда берилған нарасалар номини бўғинга ажратиб айтинг.

/ү ж / ү үн, үт/

Ү – унли товуш.

3. Щкинг.

ÿ т
      н
      с

үт мас
      ли
      ма

Мү-мин
Үк-там
ү-сим-лик

4. Расмга қараб әртак тузинг. Үрмонда қандай жониворлар яшайды?

5. Щитувчи ёрдамида расмга қараб «Үрмондаги мактаб» мавзусида саҳна күринишини ташкил қилинг.

Ёдлаб олинг!

Үргимчак, ҳой үргимчак
Үргат түқишини жиндак.

39

ЎҚУВЧИНИНГ КУН ТАРТИБИ

1. Расмни күзатинг. Ўқувчининг кун тартиби ҳақида сўзлаб беринг.

2. Расм асосида чизмага мос қандай гаплар тузиш мумкин?

  .   ?   !

3. Ўқинг.

ўл-ка
ўт-ла

күм-күк
ў-тин

У-мар
Ўк-там

4. Шеърни тингланг. Ў товушли сўзларни тақорорланг.

Мактабим

Мен мактабим бағрида,
Ўқийман толмай.
Аълочи дўстларимдан,
Орқада қолмай.
Меҳрибоним Ватаним,
Менинг ғамхўрим.
Билим билан ошади,
Қуч ва қувватим.

5. Сизнинг уйингиз мактабга яқин жойлашганми ёки узоқми? «Яқин», «узоқ» сўзларини қатнаштириб гаплар тузинг.

40

Кү

Кк

1. Топишмоқларнинг жавобини айтинг.

Бармоқларга киямиз,
Қоғоз, газмол қиямиз.

-

Пишсин дея овқат – ош
Оловга берар бардош.

-

2. Ўқинг.

қа	құм	қа-лам
қо	қол	үт-лоқ
қи	қўл	қу-лоқ

3. Расмлардан фойдаланиб гапларни ўқинг.

Оқила мана ўтлоқ. Ўтлоқда

.

Далада

.

Малика қатиқдан

.

/г ү / кү кү / күйл, / күм/

4. Тингланг. Қўзичоқни таърифланг.

Қўзичоқ

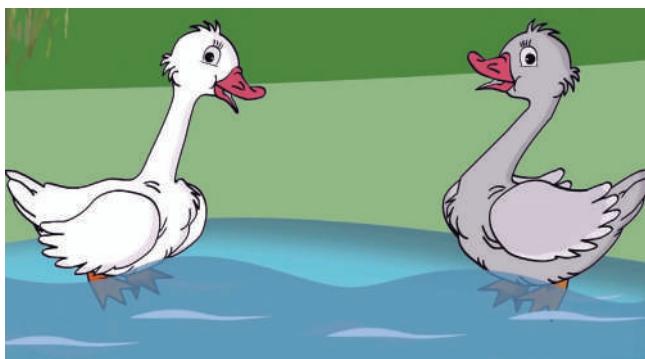
Эҳ, менинг қўзичофим,
Кўзи тийрак мунчоғим.
Зериксам овунчоғим,
Тек турмайсан сира ҳам.
Сийлайин ўтлар териб,
Силайин сувлар бериб.
Эркаласам-да суюб,
Тек турмайсан сира ҳам.

5. Эртакни тингланг. Ҳикоя жадвали асосида давом этиринг ва яқунланг.

Қувноқ ғозлар

Бир бор экан, бир йўқ экан. Қампирнинг икки ғози бўлган экан. Ғозларнинг бири оқ, бири кулранг экан. Бир куни кампир ғозларини йўқотиб қўйибди...

Ҳикоя жадвали

Эртак номи	Эртак қаҳрамонлари	Эртак боши	Эртак давоми	Эртак якуни
------------	--------------------	------------	--------------	-------------

41

ҮҚИЙМИЗ ВА ЎЙНАЙМИЗ

1. Расмни кузатинг. Расм асосида ҳикоя тузинг.

2. Гапларни ўқинг.

Мақсад, Қобил

.

Ж Ж ү ү Қ Қ Қ Қ / Қобил

3. Бўғинлардан сўзлар ҳосил қилиб ёддан ёзинг.

4. Топишмоқнинг жавобини топинг.

Ёмғирдан сўнг чиқади,
Чўтири қалпоқ кияди.
Қуёшни ёқтирмайди,
Шамолни чақирмайди.

5. Расмларда берилган нарсалар номини бўғинга ажратиб айтинг. Қ товуши қайси бўғинда келяпти?

Ёдлаб олинг!

Қалт-қалт қалтирас қуён
Кўрққани шундан аён.

42

Pp

1. Ўқинг.

ра

ран-да

расм

Ак-ром

ро

ром

мар-та

Ўт-кир

рӯ

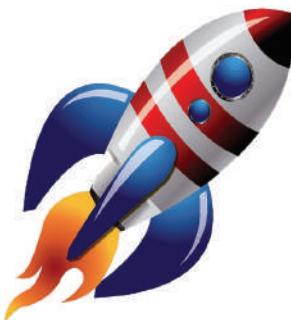
рӯ-мол

мар-ра

Қо-дир

2. Расмни кузатинг. Р товуши бор нарсаларнинг номини ёзинг.

_____ - _____ - _____

_____ - _____ - _____

3. Топишмоқнинг жавобини топинг.

«Бол»и бор кесади,
«Бол»и бор уради.

|||| / 2 / 2 / 2 / 2 р р р ра / ром /

P – ундош товуш.

4. Ўқинг.

ар	←	ра
мар	←	
бар	←	

О	←	та
	←	рол
	→	лим

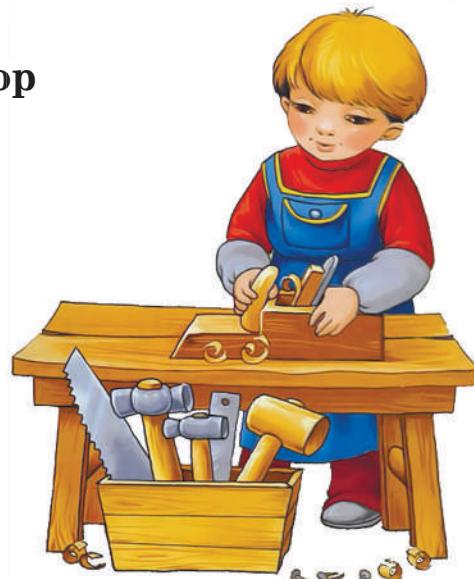

5. Тингланг. Шеърда нечта р товуши сўз борлигини аниқланг.

Дурадгорман, дурадгор

Кўлларимда рандам бор,
Тифи ўхшар олмосга.
Дурадгорман, дурадгор,
Мен ишлайман ҳавасга.

Ҳабиб Раҳмат

Ёдлаб олинг!

Раҳматжонга кўп раҳмат,
Ҳаммани қилас ҳурмат.

43

1.

		p			
--	--	---	--	--	--

		p			
--	--	---	--	--	--

p					
---	--	--	--	--	--

2. Ўқинг.

а-ри

ар-па

а-нор

би-р

бо-р

то-р

Ра-им

Бо-ти-р

Ло-бар

3. Ўқинг.

Ра-им ака рассом. У

--	--

Ка-рим ма-на ран-да. Ран-да

--	--

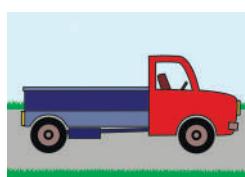

4. Биттадан бўғин қўшиб сўз тузинг.

олма-

ма

-на

ли

мали

5. Тингланг. Сиз расм чизишга қизиқасизми?

Рассом

Кояга чиқаётган
Бузоқ расмини солиб:
– Ука, маҳоратимни
Кўрдингми? – деди Толиб.
– Расм чизишдан аввал,
Ўйлаб кўрмабсиз мундоқ,
Сал юрса, қоя тугаб,
Йиқилади-ку бузоқ.

Оллоберган Пўлат

○ ○ J J P P Ранда Рассом

44

Й й

1. Ўқинг.

ой   йўл

уй   йў-лак

ўй   йил

йўл-барс

май-дон

ой-на

май-да

ки-йим

май-мун

2. Расмда берилган нарсалар номини айтинг, бўғинга ажратинг.

3. Шеърни тингланг. Ўйлаб қўринг, сиз йўлда кимларга салом берасиз. Нима учун?

Салом берган болалар

Салом берган боланинг

Ўзи одобли,

Кулиб турган юзлари

Гўё офтобли.

Салом берган боланинг

Дарси доим «беш»,

Мактаб, уйда, кўчада

Яхшиларга эш.

Пўлат Мўмин

Й – ундош товуш.

4. Расмга қараб мактабга бораётган икки ўртоқ ҳақида ҳикоя тузинг. Уларнинг хулқи ҳақида нима дейиш мумкин?

5. Сизнинг дўстларингиз мактабга қандай транспорт орқали боришади?

Мактабга йўл

	Акмал	Раъно	Ербол	Ойдин	Санжар

Ёдлаб олинг!

Йўлбарснинг тўни йўл-йўл,
Йўлиқсанг эҳтиёт бўл.

/и и и й и й/ и и и /и и и/

45

ЙЎЛ БЕЛГИЛАРИНИ БИЛИБ ОЛИНГ

1. Ўқинг.

йил

йўл

ўй-на

бай-рам

йў-лак

кўй-лақ

ки-йик

Ой-дин

Лай-ло

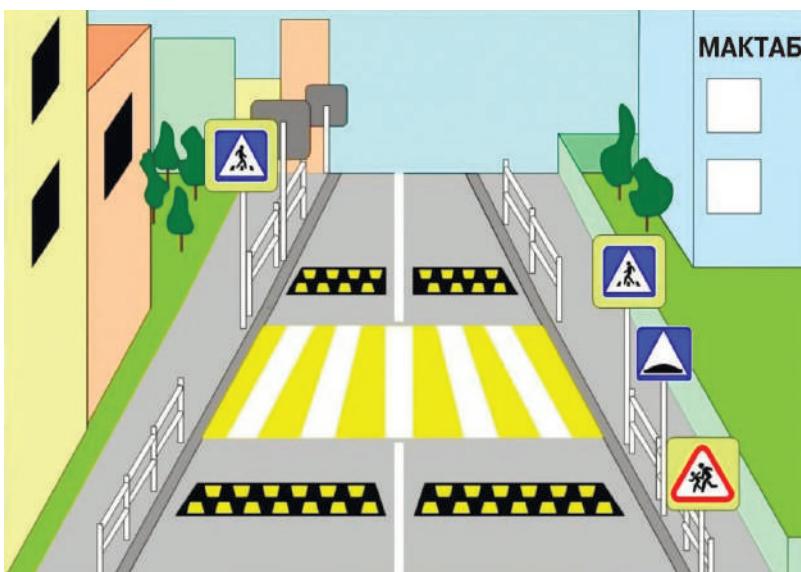

2. Шеърни тингланг. Мазмунини сўзлаб беринг.

Қизил чироқ: – Тўхта, дер,
 Шўхликка қўй нуқта, дер.
 Сариқ чироқ – огоҳ бўл,
 Яшил чироқ – очиқ йўл.

3. Расмда берилган белгилар нимани билдиради?

4. Расмларга қараб ҳикоя тузинг. Й товуши қатнашган сўзларни бўғинга ажратиб айтинг.

Йўлда

Ёдда тулинг!

Кўча ҳаракати қоидаларига риоя қилинг!

Йўл ҳаракати белгиларини билиб олинг!

5. Ўқинг ва ёзинг.

Мана, катта йўл.

Лайло, йўлда ўйнама!

Майдонда ўйна.

ЛЛ ЛЛ ЛЛ Ў Ў Ў Ў Ў Ў

46

7

Ee

1. Ўқинг.

ер	е-лим	те-рим
ел	ел-кан	те-ран
ет	ет-ти	кет-мон

2. Тингланг. Биринчи сўзлар қандай товуш билан бошланяпти?

Елканли кема сузар,
Еллардан ўзиб кетар.

3. Расм асосида туроҳ бўлиб гаплар тузинг.

e e e e el elkan

Е – унли товуш.

4. Шеърни тингланг. Е товуши бор сўзларни бўғинга ажратиб айтинг.

Кузда

Ариқ, анҳор, кўлларда
Шовқин-суронлар синди.

Артилган шиша каби
Кўкка боқсам, кўз тинди.

Юлқиниб келган шамол
Олмани қоқиб кетди.
Теролмадим – ариққа
Тушди-да, оқиб кетди.

Равшан Файз

5. Керакли ҳарфларни қўйиб сўзларни ўқинг ва ёзинг.

мак   т рак   лбек

лим   б кат   б да

6. Мақолни тингланг. Мазмунини тушунтириб беринг.

Ер ҳайдасанг – куз ҳайда,
Куз ҳайдамасанг – юз ҳайда.

47

ЕР – ХАЗИНА, СУВ – ОЛТИН

1. Ўқинг.

ер	те-рак	те-мир
бе-да	бе-кат	Ой-бек
кел	ке-лин	Те-мур

2.

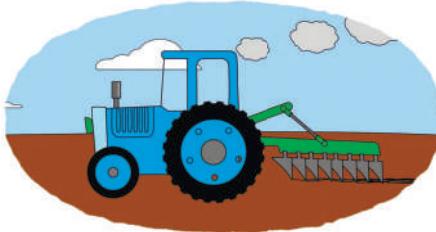
ел — кан

e — лим

3.

Темур аканинг трак-то-ри бор. У трак-тор-да
ер .

с с с с с ε / ε ε / /

4.

_____е _____е _____

_____е _____е _____е _____

_____е _____е _____е _____е

_____е _____е _____е _____е

5. Топишмоқларнинг жавобини топинг.

Ер остида тўриқ от,
Терисидир етти қат.
Сўймок бўлсанг сен уни,
Йиғлайсан куни-туни.

Чети гулли патир нон,
Ичи тўла ғиж-ғиж дон.

48

ЧЧ

1. Расмдаги нарасалар номини топинг, гаплар тузинг.

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--

2. Ўқинг.

ча че-лак
что чи-нор
чи чай-ла

уч-қун
чин-ни
чак-моқ

Чи-но-ра
Ча-рос
Бар-чин

3. Ўқинг. Ч ҳарфи бор сўзларни топинг ва ёзинг.

Чумчук

Чумчук чирқ-чирқ қилиб
сайрайди. У дам олмайди.
Дон-дун қидириб тинмайди.

ч ч ч ч ч

Ч – ундош товуш.

4. Шеърни тингланг ва ёдланг.

Ферузанинг аҳди

Устимдаги атласни,
Ойим тикиб бердилар.
Ҳамма дугоналарим,
Бир-бир келиб кўрдилар.

Чевар экан, дейиши
Ойимни, улар бари.
Мен ҳам чевар бўламан,
Худди ойим сингари.

«Болалар адабиёти» китобидан

Ёдлаб олинг!

Чумоли чигирткани
Чақирди чой ичгани.

5. Ўқитувчи ёрдамида тез айтишни қайтаринг.

Чаман чиннига чиройли чиннигул чизди.

49

ХАҚИҚИЙ ДҮСТ

1. Абай бобомизнинг насиҳат сўзларини тингланг.

Иноқ эл – баракали эл,
кўркам ва обод ўлка, ҳосили
мўл, бой мамлакат бўлади.

Баракали бўлса эл,
Чети яйлов у бир кўл.
Барги яшнар чайқалиб,
Эсганида майин ел

P.Дўсматова таржимаси

2. Мактабдаги дўстларингиз ҳақида сўзлаб бера оласизми?

Менинг дўстимнинг исми
Сарвар. Унинг ёши еттида.
У расм чизишни ёқтиради.
У ўқишини ва ёзишини билади.

— ى ڭ / ڭ ۇ ڭ ۇ ڭ ۇ چارос چىمۇرما /

3. Сўзларни ўқинг.

у-ча
қу-ча
кү-ча

нор
рои́-ли
роқ

4. Бўш вақтингизни дўстингиз билан қандай ўтказасиз? Расмлардан фойдаланиб сўзлаб беринг.

❖ Дўстингизнинг исмини ёзинг.

50

В в

В в

1. Топишмоқнинг жавобини топинг.

Суямасанг туролмас,
Сен минмасанг юролмас.

2. Расмда берилған нарасалар номини бўғинга ажратиб айтинг.

			в		
--	--	--	----------	--	--

в				
----------	--	--	--	--

в				
----------	--	--	--	--

			в		
--	--	--	----------	--	--

3. Ўқинг.

ва

вар-рак

Ва-си-ла

во

ов-қат

Во-ли-да

ви

нав-бат

Дав-рон

буюк
Ватан
чаман

4. Гапларни ўқинг ва ёзинг.

Вали варрак учирди. Варрак баланд учди.

в в в в варрак

В – ундош товуш.

5. Шеърни тингланг. Ватан деганда сиз нима тушунасиз?

Ватаним

Ватан, менинг онамсан,
Иссиқ қучоғинг.

Оlamда ягонамсан,
Азиз тупроғинг.

Келажагинг буюқдир
Яшна доимо.

Ватаним, сени бугун
Таниди дунё.

6. Расмларни күзатынг. Нарса-буюмларни вагонларга жойлаштиришга Буратинога ёрдам беринг.

Ёдлаб олинг!

Варрак учар ҳаволаб
Вали кулар хохолаб.

51

МАКТАБ ҲАҚИДАГИ ҲИКОЯЛАР

1. Ўқинг.

ватаң

На-во-ий

нав-бат

водий

Мав-лу-да

са-вол

төвүс

нов-вот

қо-вок

2. Савол ва расмлардан фойдаланиб мактабингиз ҳақида ҳикоя тузинг.

- ❖ Сизнинг мактабингиз қаерда жойлашган?
- ❖ Мактабда қандай хоналар бор?

3. Берилган сўзлардан гаплар тузинг ва ёзинг.

4. Шеърни тингланг.

Мактаб – офтоб қўшиғи

Дунёда энг севган жойинг
Қаер, деди.

Дедим: Мактаб, дедим: **Офтоб!**

Сабабин айт, деди. Дедим:
Ўргатади илм-у одоб.

Ота-онам севар мени,
Қарорим, қувончим деб.

Ўқитувчим севар мени,
Ўқувчим, аълочим деб.

Дунёда энг севган жойинг
Қаер, деди.

Дедим: Мактаб, дедим: **Офтоб!**

Қуддус Муҳаммадий

з

з

1. Ўқинг.

за	зар
зо	зина
зи	зирак

Зе-бо
За-ри-на
Зо-кир

2. Нарсаларнинг номларини айтинг. З товушли бўғинни аниқланг. Сўзларни қатнаштириб гаплар тузинг.

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

Ёдлаб олинг!

Зоғча золдир топибди.
Зарғалдоққа чопибди.

3 – ундош товуш.

3. Расмларни күзатинг. Эртакнинг номини айтинг.
Асосий қаҳрамонлари кимлар?

4. Щекинг.

зий рак
зи

қар мок
қай

Түй чи
Йүл

йү лак
күй

53

МАКТАБИМИЗ ОШХОНАСИ

1. Ўқинг ва ажратиб кўрсатилган гапни ёзинг.

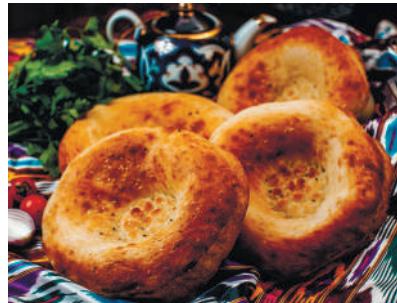
Азиз қизиқ китоб ўқиди. Онам сабзи тозалади.
Зилола укасини ўйнатди. Азиз – ақлли бола.

2. Шеърни тингланг.

Нон

Нонушта ё тушликка,
Ёзарканмиз дастурхон.
Дастурхонга зеб бериб,
Бўй таратар кулча нон!
Ноз-неъматнинг сараси,
Ва табиат неъмати.
Бу неъматни яратар,
Олтин қўллар меҳнати.

Дўстжон Матжон

❖ Нон тайёрлаш учун кимлар меҳнат қиласи?

3. Расмларни кузатинг. Нон маҳсулотларининг номларини айтинг.

4. Ўқинг.

зар

ўз-бек

зий-нат

Зи-ло-ла

Зай-наб

Зо-кир

А-зиз

Зо-ир

Зе-бо

5. Ошхонада қандай қоидаларга риоя қилиш керак?

2 2 2 2 3 3 Зебо

54

МЕНИНГ ЎРГАНГАНЛАРИМ

1. Сиз бу ҳарфлар билан танишдингиз. Ушбу ҳарфлар қатнашган сўзларни дўстингиз билан топинг.

2. Бўғинлардан сўз ҳосил қилинг. Сўзлардан гаплар тузинг.

Ва	ди	Ка
А	си	ба
На	ма	ла
ри	и	ма

3. Ўйланг. Ҳарфларни ўзгартириб янги сўзлар ҳосил қилинг ва ёзинг.

тил-

кўл-

кун-

ром-

4. Ўқинг.

Бола одоби билан кўркам. Тартибли, одобли бўл. Мактабда билим ол.

5. Расмни кузатинг. Расм асосида саволлар тузинг. Дўстингиздан интервью олинг.

55

1. Ўқинг.

гў

гу

га

гу

гул

гул-зор

газ-мол

гу-руч

Гул-но-ра

Гў-зал

Гу-лис-тон

Гул-ло-ла

2. Расмдаги нарсалар номларини айтинг. Г товушли бўғинни топинг.

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

3. Расмда кимларни кўряпсиз? Оила аъзоларининг номларини айтинг.

Г – ундош товуш.

4. Тингланг.

Бизнинг оила

Бизнинг оилада олти киши бор. Дадам заводда – муҳандис, онам мактабда – ўқитувчи. Опам 6-синфда, акам 4-синфда, мен 1-синфда ўқийман. Синглим 5-ёшда. У боғчага боради. Оиламиз жуда ажил.

5. Ўз оилангиз ҳақида сўзлаб беринг.

Ёдлаб олинг!

Горилла деган маймун,
Гугурт ўйнабди бир кун.

Эслатма

Болалар! Гугурт билан ўйнашманг!

г г г г гул шос

ОИЛА ДАВРАСИДА

1. Ўқинг.

Бу бизнинг уй. Уйимизда гуллар бор. Ана оқ, сарик, қизил гуллар. Гулга кўнди.

2. Шеърни тингланг ва мазмунини эсда сақланг. У ким ҳақида?

Оилам

Оилам – отам,
Оилам – онам,
Оила – укам кўзлари
Оила – синглим
Оила – бобом,
Бувижоним сўзлари.
Оила десам бири тан
Бири жондек кўринар.
Мўъжазгина мустаҳкам,
Бир ватандек кўринар.

Захро Хасanova

3. Расмларни кузатинг. Сизнинг оилангиз нималар билан машғул бўлишини сўзлаб беринг.

4. Шеърни катталар ёрдамида ёдлаб олинг.

Дадам, укам, мен, ойим,
Сўзлашамиз мулоим.
Ширинсўзлик қоидамиз,
Шод, аҳил оиласиз.

Фахриддин Ҳайит

5. Берилган сўзларни қатнаштириб гаплар тузинг ва ёзинг.

Она, ота, ака, ука, бобо, буви.

Г Г І І Т / Т Гулишира Гўзали

57

НГ ҲАРФ БИРИКМАСИ

1. Топишмоқни тингланг, жавобини топинг.

Икки сингил,
«Оғир-енгил».

Ранги ҳар хил,
Номи бир хил.

2. Сўзларни ўқинг.

тонг	кенг	занг
ранг	енг	бонг
тeng	чанг	та-ранг

3. Тингланг. нг ҳарф бирикмали сўзларни талаффуз қилинг.

Ота рози – Ватан рози

Яхши фарзанд она ернинг

Жон фидоси дейдилар.

Яхши фарзанд доно элнинг

Кўз зиёси, дейдилар.

Ота рози – Ватан рози,

Ўғлонларим, қизларим.

Ватан рози – ота рози,

Яшанг, ўчмас изларим.

Эсон Раҳимов

4. Расмлар ўрнига сўзлар қўйиб матнни ўқинг. Тонгда

Тонг отди. Булутлар ортидан мўралади.

— Келинг, бобо! Доимо бирга бўлинг, — деди
Лазиз.

5. «Куз» мавзусида чизмага мос гаплар тузинг.

[ ] [ ] [ ].

[ ] [ ] [ ] ?

[ ] [ ] [ ] !

1. Диалогни ўқинг. Дўстингиз билан давом эттиринг.

- Менинг исмим Гулмира.
Сенинг исминг ким?
- Менинг исмим Зарина.
Сенинг синглинг борми?
- ... ...

2. Шеърни тингланг. нг ҳарф бирикмали сўзларни топинг.

Мен синглимга таржимон

Жажжигина синглимнинг
Бордир қизиқ ўз тили,
Тинглаган ҳар кишини
Очилар баҳри дили.
Баъзан қўшни болалар
Уни қуршаб олишар.
Гоҳ ёлбориб, гоҳ алдаб
Аста гапга солишар.
Конфетни дейди у «оҳ»,
Иссиқ таом, чойни «баҳ»,

Кучукни дейди «бобов»,
Мушук унинг-чун, «миёв»
Санайберсам қатма-қат,
Тузилар катта луғат.
Келганда уйга меҳмон
Мен синглимга таржимон.

Заҳро Ҳасанова

3. Бўш катақчаларга керакли ҳарфларни қўйиб сўзларни ўқинг ва ёзинг.

т		н	г
---	--	---	---

	о	н	г
--	---	---	---

к		н	г
---	--	---	---

	а	н	г
--	---	---	---

4. Матнни ўқинг. Одоб, ахлоққа тегишли қандай сўзларни ўқидингиз?

Бекатда

Олим бекатда ўтиради. У Карим отани кўриб, ўрнидан турди.

- Келинг, Карим ота, ўтиринг, – деди у.
- Омон бўл, болам, – деди Карим ота.

59

f z

F F

1. Расмда берилган нарсалар номини бўғинга ажратинг. F товушли бўғинни аниқланг.

--	--	--

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

2. Ўқинг.

fa   fu
fo   fy
fi   of

фал-ла
фа-ла-ба
фил-ди-рак

Фай-рат
Fu-лом
Fa-ни

3. Матнни ўқинг. Мазмунини тушунтиринг.

Дангаса билан Файратли

Дангаса бола: – Аввал ўйнайман, кейин ўқирман,
– дейди.

Файратли бола: Аввал ўқийман, кейин ўйнайман,
– дейди.

F – ундош товуш.

4. Жадвал бўйича дангаса ва ғайратли болаларга хос фазилатларни қиёсланг.

Дангаса бола	Ғайратли бола

5. Шеърни тингланг. F ҳарфли сўзларни топиб, маъносини тушунтиринг.

Ўғлонлар

Сиз ҳаётсиз она-юрга,
Доим нурлар ёғилгай.
Сиз уммонсиз табиатга,
Жисму-жонлар йўғрилгай.
Мевалари ширин-шарбат,
Юрт камоли боғлар – Сиз.
Элни ёвдан қўриқловчи,
Кўкси қалқон тоғлар – Сиз.

Ёдлаб олинг!

Фозлар донга ташланди,
Фала-ғовур бошланди.

/н - ғ/ /н - ғ/ гор ғалима/

60

ОТАМ-ОНАМ ҚУВОНЧИМ

1. Ўқинг.

ғал-ла

соғ

Fa-ни

ға-ла-ба

тоғ

Fу-лом

Дадам ғаллакор. Онам боғбон.

2. Тингланг.

Ота-она

Ота-она икки сўз,

Бири қошу бири кўз.

Бир-биридан қимматли,

Мехри дарё, ҳимматли.

Улар ўзин ўйламас,

Фарзанди соғ бўлса бас.

Фарзанд деб томдан ташлар,

Ҳаммасига чидарлар,

Булар кўша чинорлар.

Толиб Йўлдош

❖ Ўз ота-онангиз ҳақида сўзлаб беринг.

3. Мақолнинг маъносини тушунтиринг.

Ота-онангни ҳурмат қилсанг,

Бошқалардан ҳурмат кўрасан.

4. Катталар ёрдамида ота-она ҳақидағи мақолларни излаб топинг ва ёдланг.

5. Расмларни кузатинг. Ота-онанғизнинг қасби ҳақида сүзлаб беринг.

❖ Ота-онанғизнинг иш жойи ҳақида биласизми?

61

1. Ўқинг.

ша	шар
шо	шам
ши	шод

шамол
паш-ша
шуд-ринг

Шо-кир
Шо-и-ра
Шаб-нам

2. Расмда берилған нарсалар номини айтинг.
Ш товуши қайси бўғинда?

3. Тингланг.

Шеър ёдлашни биламан

Шеър ёдлашни биламан,
Тез ёдлашни биламан.

Сўзларини бийрон айтиб,
Зўр ёдлашни биламан.

Шеърлар чаман ҳақида,
Гул гулшан ҳақида.

Бизни суюб ўстирган,
Она Ватан ҳақида.

❖ Сиз қандай шеърларни ёддан биласиз?

/и/ /и/ /и/ /и/ /и/ /и/ /и/ /и/ /и/ /и/

4. Тингланг. Саволларга жавоб беринг.

Яхшилиқ ерда қолмас

Бир Ари сув устинда учиб борар эди. Бирдан сувга йиқилиб кетди. Қанотлари хўл бўлиб, учарга кучи етмай қолди. Буни Қабутар кўриб қолди. Арига раҳми келди. Дарҳол чўпни тишлаб, сувга ташлади. Бечора Ари бу чўпни кема қилиб, сув балосидан қутулди. Бир бола тузоқ қўйиб, Қабутарни тутмоқчи бўлди. Ари буни кўрган замон келиб, боланинг қулоғидан чақди. Бола оғриқнинг аламидан тузоқни ташлаб, қулоғини ушлади. Қабутар вақтни ғанимат билиб, учиб кетиб, ўлимдан қутулди.

Абдулла Авлоний

- ❖ Матн нима ҳақида?
- ❖ Қабутар нима қилди?
- ❖ Нима сабабдан Ари Қабутарга ёрдам берди?

5. Керакли ҳарфларни қўйиб сўзларни ўқинг. Нечта сўз ўқидингиз?

	ш	а
рӯ	?	ол
	ол	

	ш	у
бо	?	инг
	инг	

Ёдлаб олинг!

Шер узун шеър тўқиди,
Шариллатиб ўқиди.

62

ҚАДИМИЙ ШАҲАР

1. Ўқинг.

ош

шар

шер

шан-ба

ку-раш

ку-муш

Шим-кент

Шер-зод

Шо-и-ра

2. Расмда берилган нарсалар номини топинг ва ўқинг. Ш товушли бўғинни аниқланг.

--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--

--	--	--

3. Тез айтишни такрорланг.

Шарбат шакардан ширинми,
Шакар шарбатдан ширинми?

111 / Ишора Шавкат

4. Тингланг.

Биз Шымкент шаҳрида яшаймиз. Шымкент – чиройли ва катта шаҳар. Бобом, бувим ва мен Туркистон шаҳрига бордик. Туркистон – қадимий шаҳар.

5. Ўқинг.

Туғилган кун

Бугун Дилшоднинг туғилган куни. Тоғаси ва холаси уни табриклашди. Дилшодга китоб совға қилишди. Дилшод мамнун бўлди.

- ❖ Сизга нима совға қилишларини хоҳлайсиз?
- ❖ Расмини чизинг.

63

1. Ўқинг.

па	пу
по	пе
пи	пү

па-лов
па-тир
пиш-лоқ

Па-ри-зод
Пар-пи
Пү-лат

2. Расмда нималар тасвирланган? П товуши қайси бүгінда?

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

3. Топишлоқни ўқиб, жавобини топинг, расмини чизинг.

Пак-пакана бўйи бор,
Етти қават тўни бор.

Онасидан кийим-бошим,
Боласидан ёғли ошим.

Ёдлаб олинг!

Пашша совқотди жуда,
Пайпоги йўқ эди-да.

// / 2 2 / 1 2 / 1 2 / n n n парта //

П – ундош товуш.

4. Нарсалар номини айтинг. Қайси товуш билан бир-биридан фарқ қиласпты? Қандай талаффуз қиласпсиз?

Ёдда сақланғ!

п, т – жарангсиз ундошлар.

5. Биласанми?

Үқитувчи деди:

– Ўрдак, курка, , – парранда.

У Пўлатдан сўради:

– Йўлбарс, маймун, зебра, , – нима?

Пўлат нима дейди?

64

ПОЛИЗДА

1. Ўқинг.

пул

кўп

турп

патир

ипак

парта

Ман-нол

пос-бон

кап-тар

2. Расмда берилган сабзавотлар номини айтинг. П товуши иштирок этган сўзларни ёзинг.

3. Ўқинг.

Болалар полизга келдилар. Полизда по-ми-дор, саб-зи, турп, бод-ринг, қо-воқ бор. Болалар саб-за-вот-лар-ни теришли.

Сабзи / Туруп / Бодринг / Қовоқ / Помидор /

4. Расм асосида ҳикоя тузинг. Ҳикояга сарлавҳа танланг.

5. Шеърни тингланг. Қора билан ажратиб берилган сўзларни тўғри талаффуз қилинг.

Гўзал – менинг Жанубим

Кўсагини қоқ ёрган,
Оқ пахтаси – оқ маржон!
Олмаси оқ ақиқдай,
Узуми бор ёқутдай!
Туни салқин, куни иссиқ,
Гўзал – менинг Жанубим!

Ўтабой Турманжонов

65

Ё ё

Ё ё

1. Ўқинг.

ёз	ёш	ён-ғоқ	ёнғин	Ёд-гор
ёқ	ёй	ём-ғир	дарё	Ди-ёр-бек
ёт	ёд	ёс-тиқ	ёрдам	

2. Расмдаги нарсалар номини айтинг. Ё унлисининг талаффузига эътибор беринг.

3. Шеърни ўқинг. Қуён сўзидағи ҳарфлар ва товушларни таққосланг.

Қуён

Қуён, қуён оппоқ қуён,
 Кел, мен билан ўйнагин
 Чопқилашиб у ён – бу ён,
 Боғчамиизда қувнагин.

Ёдда тутинг!

Ё – унли ҳарфи иккита товуш билдиради.

/ ё ё ё ём ём /

4. Матнни тингланг. Ўз фикрингизни ёқди ёки ёқмади тушунчалари орқали билдиринг.

Ёлғон

Ёлғончилик – ёмон одат. Ёлғончиликка ўрганган одам ҳамма ерда ва ҳамиша ёлғон сўзлайди. Бундай одамга бора-бора ҳеч ким ишонмай, ҳурмат қилмай қўяди. Ёлғончиликдан уялиш керак. Киши ёшлиқдан ёлғонни одат қилса, уни бир умр тарк этолмайди. Бирорни алдаш катта гуноҳ саналади. Шунинг учун ёлғондан сақланинг, ёлғончи ўртоқларингизни ростгўйликка чақиринг.

5. Топишмоқларнинг жавобини топинг.

Ерга тушса лой қилар,
Деҳқонларни бой қилар.

Ўзи пиллага ўхшар,
Ичи тиллага ўхшар.

66

ДҮСТЛИК – БЕБАХО БОЙЛИК

1. Ўқинг.

ўй	ўқ-ди	Ё-қут
ўл	ўр-ди	Ёр-қин
ўр	ўс-тиқ	Сай-ё-ра

2. Матнни тингланг. Мазмунини сўзланг. Ҳақиқий дўст қандай бўлиши керак?

Дўстлар

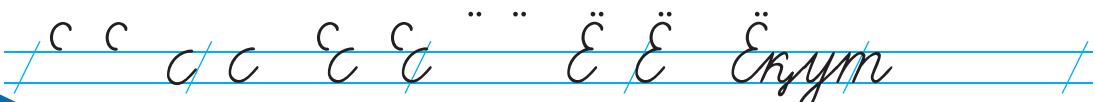
Ўқтам, Нозима, Мўмин инок синфдошлар.
Улар доим бирга ўйнайдилар, дарс тайёрлайдилар.

Бир куни Мўмин касал бўлиб қолди. Ўқтам билан Нозима уни кўргани боришиди. Мўмин жуда хурсанд бўлди.

– Сизнингча дўст қандай бўлиши керак?

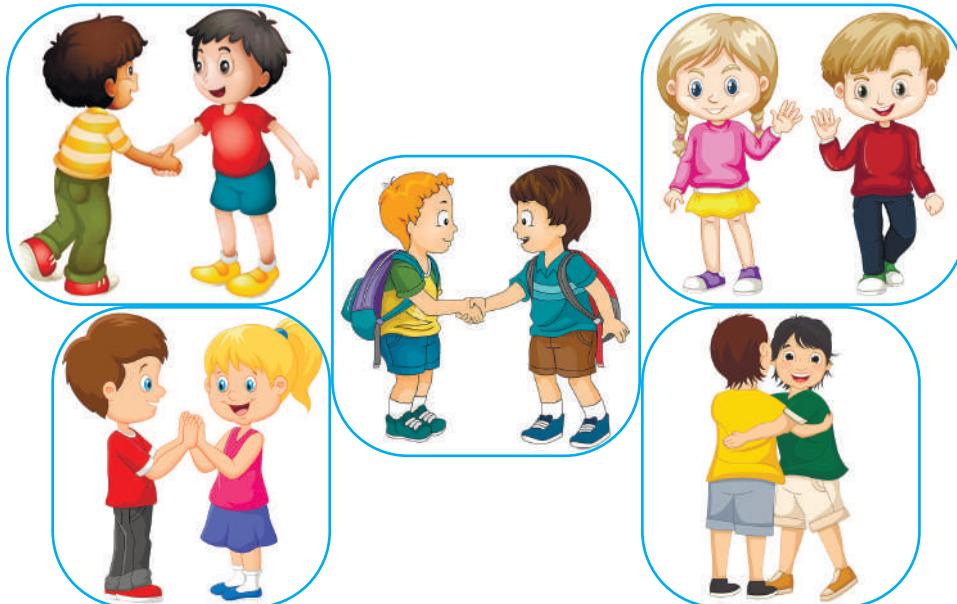
Ёдлаб олинг!

Ёмғир, ёмғир ёғақол,
Ёй камалак чиқақол.

3. Расмларга қаранг. Сиз дўстингиз билан қандай саломлашасиз? Қайси тилларда саломлашиши биласиз?

4. Ўқитувчи билан биргаликда бажаринг.

1. Қарсак чалинг.
2. Дўстингизга кулиб қаранг.
3. Дўстингизга кўзингизни қисинг.
4. Илик сўз айтинг.
5. Қўл бериб саломлашинг.

5. Мақолларни ўқиб, мазмунини тушуниринг.

Дўст сўзини ташлама,
Ташлаб бошинг қашлама.

Дўстсиз бошим – тузсиз ошим.

67

1. Ўқинг.

ял

яй-лов

Яс-ми-на

ян

ян-тоқ

Яй-ра

яш

як-ка

Я-мин

2. Матнни тингланг. Яна қандай доривор ўсимликларни биласиз?

Ялпиз

Ялпиз ариқ бўйларида, тоғ этакларида ўсади. У кўп йиллик ўсимлик. Ялпиз витаминларга жуда бой. Шунинг учун доривор ўсимлик ҳисобланади.

3. Расмда берилган нарсалар номини айтинг ва улар иштирокида гаплар тузинг.

4. Топишмоқни тингланг.

Ўсар жойи ариқ лаби
Бўй таратар райҳон каби.

5. Шеърни тингланг. Я товуши бор сўзларни қайта талаффуз қилинг.

Яхши бола

Ҳамма жойга ярашади
Яхши бола, яхши бола.

Уй ишига қарашади
Яхши бола, яхши бола.

Пўлат Мўмин

- ❖ Яна қандай болаларни яхши бола деб ўйлайсиз?

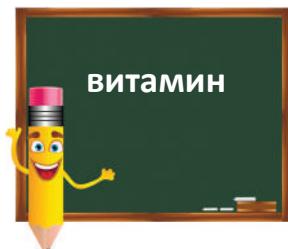
Ёдлаб олинг!

Яшин Ясминанинг яшигига ям-яшил япроқ солди.

6. Расмни кузатинг. Ўйланинг. Қандай сўзларни топдингиз.

к	й	и	м	и
й	к	ў	а	л
т	р	а	е	к
я	п	л	з	и
я	м	с	и	қ

Ёдда тутинг!

Я – унли ҳарфи икки товуш билдиради.

ДҮСТЛИГИМИЗ ЯРАШГАН

1. Ўқинг.

як	як-ка	Я-мин
яп	яп-роқ	Я-раш
яш	яш-на	Я-шин

2. Ўқинг ва матн асосида савол тузинг.

Ямин билан Яшин дўст. Яминнинг бобоси чўпон. У яйловда қўй-қўзиларни боқади. Яшин Ямин билан яйловга борди.

❖ Матн нечта гапдан тузилган?

3. Тингланг.

Қозогистон

Халқимизнинг онаси,
Бағри кенг кошонаси,
Кўз илғамас бепоён,
Қозогистон даласи.
Одобда манзур бўлиб,
Билимли, мағрур бўлиб,
Ўсар унда ўғил-қиз
Ўз юртида ҳур бўлиб.

Қ.Жумагалиев

Ҷ Џ І І Ј І / Я Я Йира

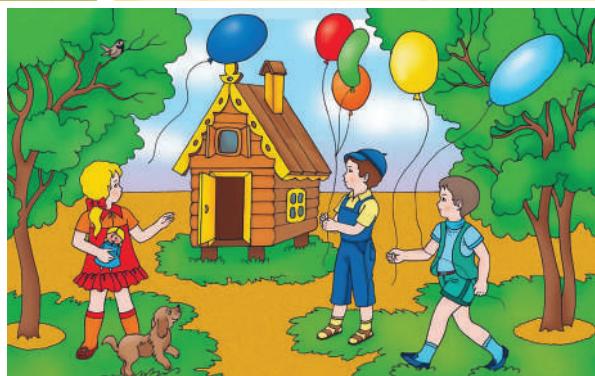

4. Мақолни тингланг ва маъносини тушунтиринг.

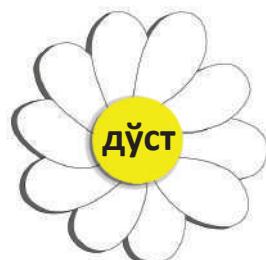
Дарахт – илдизи билан,
Одам – дўстлари билан.

5. Расмларни кузатинг. Дўстлик ҳақида ҳикоя тузинг.

6. Ҳақиқий дўстнинг сифатларини санаб беринг.

69

1. Ўқинг.

юк

юл

юз

ют

юр

юв

ю-ган

юм-шоқ

юрт

Юю
Ю Ю

2. Расмда берилған нарсалар номини айтинг.
Талаффузига эътибор беринг.

--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--

3. Расмлар ёрдамида гаплар тузинг ва ёзинг.

Юсуф

ясади.

Юнус ота

олди.

Юлдуз

ювди.

/ т о о т о т о / ю ю ю юка юк /

4. Шеърни тингланг. Қайси фасл тасвириланган?

Манзара

Тилла бандли япроқлар,
Дов дарахтлар хушлашар.
Барги хазон фасл бу,
Күз қиши билан дучлашар.
Юкларидан бўшаниб,
Олган чексиз далалар
Қучоғида ўйнайди,
Кирмиз юзли болалар.

Нурилла Остон

5. Шеър асосида таҳлил жадвалини тўлдиринг.

Таҳлил жадвали

Номи	Таърифлаш	Расмини чизиш
Япроқ		
Булут		
Дарахт		

Ёдда тулинг!

Ю – унли ҳарфи икки товуш билдиради.

70

БИР ЖАҲОН БОЛАЛАРМИЗ!

1. Ўқинг.

юзаки

юксак

ютуқ

юк-ла-ма

дов-ю-рак

юм-шоқ

2. Чизмадаги сўзларни ўқинг ва уларни қатнаштириб гаплар тузинг.

ю   рак
ку

су   юк
ку

3. Ортиқча тасвиirlанган расмни топинг.

4. Тингланг. Шеър кимлар ҳақида?

Қувноқ болалар қўшиғи

Қўрқув нима билмаймиз,
Ялқовликни суймаймиз.
Биз тиришқоқ ёш ниҳол,
Яхшилардан ўрнак ол.

Ёзда гуллар терамиз,
Кишда чанғи учамиз.
Қўшиқ айтиб заминда,
Дам оламиз биз шунда.

E. Ўтетилеуов

5. Нукталар ўрнига Ю ҳарфини қўйиб, сўзларни ўқинг ва ёзинг.

Қа... м, су...қ, ...лдуз, ...пқа, қу...н, ...рак,
қу...қ, ...мшоқ.

+/J J O O J O / J O Юлдуз / /

71

X x

Xx

1. Расмда берилган нарсалар номини бўғинга ажратиб айтинг.

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--

2. Бўғинлаб ва бутун ҳолича ўқинг.

ха	хат	ха-бар	Хо-лик
хо	хом	халқ	Хо-ли-да
хи	хол	хиз-мат	Хур-ши-да

3. Холида дугонаси Хуршидага хат ёзишни бошлади.
Хатни ўқинг ва давом эттиринг.

Салом дугонам Хуршида. Ўқишиларинг яхшими?
Ўлкамизга қишиш яқинлашиб келмоқда.

X – ундош товуш.

/с с с с х х / хат /халқ/

4. Шеърни тингланг. Х товушли сўзларни аниқланг.

Хат ёздик биз акамга

Бувим айтиб турдилар,
Мен хат ёздим акамга:
– Аввал бувижонимдан
Салом деб ёз бўтамга.
Чиройли ёз, хушхат ёз,
Қийналмасдан ўқисин.
Эгалласин албатта,
Ҳарбий билим чўққисин.

5. Ўйланг ва ўйнанг. Ким кимга хат ёзиши мумкин? Сиз кимга хат ёзишни хоҳлайсиз?

72

БОЛА ОДОБИ БИЛАН АЗИЗ

1. Ўқинг.

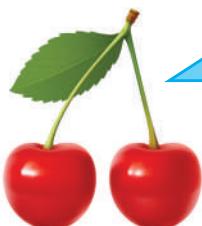
хо-на
хў-роз
ях-ши

пах-та
тах-та
шах-та

Хай-рул-ла
Ху-мо-ра
ха-зи-на

2. Ҳарфлар ёрдамида расмдаги нарса номларини ёзинг. Дўстингизнинг ёзганини текширинг.

го илс

пи ёз

пхата

к ё ш у

х р ў з о

ю з д л у

СССР / Хотира

3. Ўқинг. Матн бўйича саволлар тузинг.

Яхши бола

Яхши бола ўқишини ва ишни яхши кўради. Озода ва тоза юради. Салом ва одобни канда қилмайди. Вақтни қадрлайди. Ҳаммага яхшиликни истайди. Яхшилар томон интилади. Ёмонлардан қочади. Унинг дўстлари кўп бўлади.

4. Одобли ва одобсиз болаларни таърифланг.

Одобли бола

Одобсиз бола

5. Расм асосида ҳикоя тузинг.

73

Xx
Хх

1. Ўқинг.

ҳа	ҳу
ҳе	ҳў
ҳо	ҳи

ҳа-во
ҳас-са
ҳа-лол

ҳу-нар
ҳи-коя
Ҳа-ми-да

2. Расмда берилган нарсалар номини бўғинлаб айтинг.

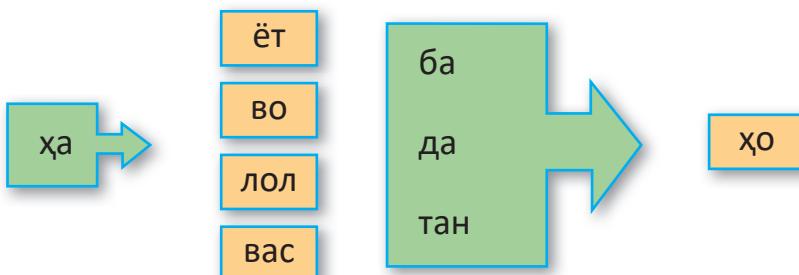
<input type="text"/>	-	<input type="text"/>
----------------------	---	----------------------

<input type="text"/>	-	<input type="text"/>
----------------------	---	----------------------

<input type="text"/>	-	<input type="text"/>
----------------------	---	----------------------

3. Бўғинлардан сўзлар ҳосил қилинг. Сўзларни қатнаштириб чизмага мос гаплар тузинг.

<input type="text"/>

Ҳаёт Ҳаво Ҳалол Ҳавас. Батан Датан Татан.

Х – ундош товуш.

4. Расмга қараб ҳикоя тузинг. Ҳамид бобосидан қандай ҳунарни ўрганяпти?

5. Шеърни тингланг. Ажратиб берилган сўзларни бўғинга ажратиб ёзинг.

Эй ҳунаржон, ҳунаржон

Ким ҳунар билса аъло,
Бахти чопар доимо.
Йўлига эй ҳунаржон,
Сен сочасан нур-зиё!
Эй ҳунаржон, ҳунаржон,
Борлифинг жонга дармон.
Қуйлай сени қўшиқда,
Қолмасин дилда армон.

Султон Қўқонбеков

Ёдлаб олинг!

Ҳакка келар ҳаккалаб
Ҳай-ҳай, қўйма яккалаб.

74

КАТТАЛАРНИ ҲУРМАТ ҚИЛИНГ

1. Щүкінг.

ҳас-са   ҳи-ко-я
ҳа-лол   меҳр
ҳу-нар   тим-соҳ

То-ҳир
Ҳик-мат
Мах-муд

2. Шеърни тингланг. Бувингиз қачон ва қандай мақтайди?

Бувим билан мен

Бувижоним кексалар,
Бир иш, бир гап айтсалар,
Бажараман чопганча,
Олқишиш оламан қанча.

Мен ҳам уйда, сўзим чин,
Катталарга ёрдамчи.
Сув қуяман гулимга,
Ўт бераман эчкимга.
Эшик очсам, супурсам,
Ашула айтсам, кулсам,
Бувим дерлар бўлиб шод:
– Раҳмат, қизим, камол топ!

Ҳамидулла Ёқубов

Ҷ Џ Ғ Ғ Ҳ Ҳ Ҳамидулла

3. Диалогни ролларга бўлиб ўқинг ва давом эттиринг.

- Ҳамида, мана бу нима?
- Ҳалима, бу – ҳакка.
- Бу нима?
- Бу укки. Укки, ҳакка _____ .

4. Расмни кузатинг.

- ❖ Бобо билан набира нима ҳақида гаплашишяпти?
- ❖ Бобо набирасига қандай маслаҳат беряпти? Ўйлаб кўринг.

5. Мақолларни тингланг, мазмунини сўзланг.

Ҳунарли киши хор бўлмас.

Ҳурмат қилсанг, ҳурмат кўрасан.

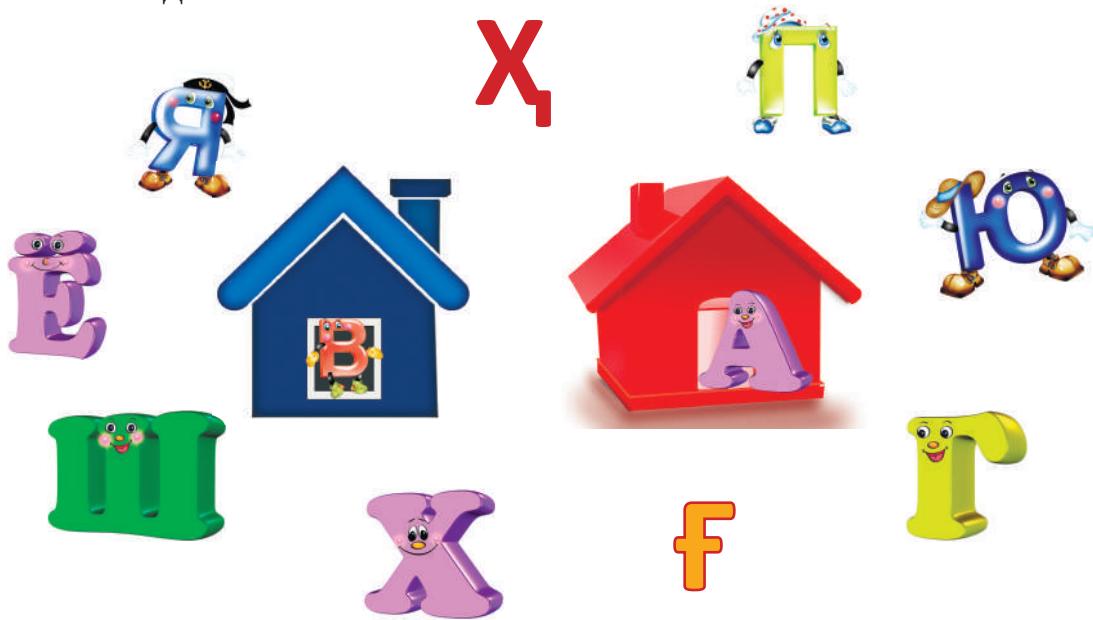

75

МЕН БИЛИБ ОЛДИМ

1. Ҳарфлар уйчаларга қандай жойлашмоқчи? Ўйлаб кўринг. Бу ҳарфлар ҳақида нималарни билиб олдингиз?

2. Бўғинлардан сўзлар тузиб ёзинг.

қа	ни	пир
Му	лам	са
чи	па	гул
ка	ни	лак

3. Куз ҳақида расмли кўргазма ташкил қилинг.

4. Тингланг.

Куз

Фир-ғир шамол елади,
Буни ҳамма билади.
Үгиради елга юз:
– Марҳамат кел олтин куз!
Мактаб борар қиз-ўғил,
Қўлида китоб ҳамда гул.
Олтин оқар даладан,
Тонг ёришган палладан.
Қуёш тушар тафтидан,
Қўрқиб қишининг афтидан,
Сарғаяди кўкатлар,
Барг тўқади дараҳтлар.
Ҳосил йиғиб олинар,
Қишига замин солинар.

Шукур Саъдулла

5. Расмни кузатинг ва ҳикоя тузинг.

76

Бъ (ЮМШАТИШ БЕЛГИСИ)

1. Бүгінлаб ва бутун ҳолиңа ўқинг.

паль-то

декабрь

аль-бом

январь

ап-рель

февраль

2. Топишмоқни ўқинг, жавобини топинг. Бир йилда неча ой бор? Ой номларини айтинг.

Бор ранг-баранг түрт гилам,
хизматта шай түрти ҳам.

Навбат билан түшалар,
қани, ким топа олар.

6 6 6 / б пальто, медаль /

Ёдда тутинг!
Юмшатиш белгиси – Ү товуш билдиrmайди.

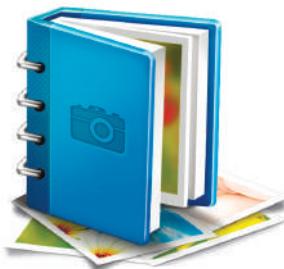

3. Шеърни тингланг. Қайси сўзларда ундош товушлар юмшоқ талаффуз қилиняпти?

Июнь, июль хуш ойларим
Лагерь бағрида жойларим.
Декабрь, январь келса,
Пальтоси муздан сойларим.

4. Расмда берилган нарсалар номини бўғинга ажратиб айтинг.

5. Ўйланг ва ўйнанг. Адашган ҳарфларни тўғри жойлашириб сўзларни ўқинг ва ёзинг.

77

ҚИШ ЗАВҚИ

1. Сўзларни ўқинг. Сўзларда нечта товуш бор? Нечта ҳарф бор? Қайси ҳарф товуш билдирамайди?

Конъ-ки, аль-бом, ро-яль, паль-то

2. Ўқинг. Куз ва қиши ойлари номини тартиби билан билиб олинг. Ёзинг.

Куз ойлари: сентябрь, октябрь, ноябрь.

Қиши ойлари: декабрь, январь, февраль.

3. Шеърни ўқинг. Сиз дўстларингиз билан қишда қандай ўйинлар ўйнайсиз?

Қиши завқи

Боғлар оппок,
Тоғлар оппок,
Оппоқ қири далалар.
Сайҳондаги баландликдан
Чана учар болалар
Қувнашади, яйрашади,
Ёқканда кумуш қор.
Қишида чана, конъки учсанг...
Бунинг катта гашти бор.

Зафар Диёр

4. Расмга қараб саволлар тузинг. Дўстингиз билан савол-жавоб ўтказинг.

5. Топишмоқни тингланг, жавобини топинг.

Келиб қўнди телпакка
Оппоқ капалаклар, мўл.
Тутиб олсам кўрмакка,
Қўлим бўлди ҳўл.

78

Ъ (АЙИРИШ БЕЛГИСИ)

1. Ўқинг.

аъ-ло

ваъ-да

эъ-лон

таъ-лим

Раъ-но

Аъ-зам

2. Ҳар бир устунда берилган сўзлар орасидан ортиқчасини топинг.

паль-то

таътил

аъло

ваъда

альбом

эълон

декабрь

таълим

февраль

эълон
таъзим

3. Матнни ўқинг. Ъ белгили сўзларни аникланг, талаффузига эътибор беринг.

Аъзам

Аъзам – аълочи ўқувчи. У маъноли гапиради. Аъзам шеър ёдлашни севади. Ёдлаган шеърларини ўртоқларига айтиб беради. Аъзам катталарга таъзим билан салом беради.

4. Шеърни ўқинг. Ъ белгили сўзларни топинг ва ёзинг.

Доно қиз

Эъзозани ўртоқлари.
Аълочи деб мақтайдилар.
Ҳар сўзида олам маъно,
Доно қиз деб атайдилар.

Умарали Курбонов

Ёдда тутинг!

Айриш белгиси – Ъ товуш билдирамайди.

5. Расмни кузатинг. Дўстингиз билан эртак тузинг.

79

БИЛАСИЗМИ?

1. Ўқинг.

съезд

подъ-езд

машъал

разъ-езд

шеър

Маъ-ри-фат

2. Расмда берилган нарсалар номини ёзинг.

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--

3. Ўхшаш сўзлар қўшигини ёдлаб олинг.

Саъвалар – савалар

Ёмғир қўшиб

Дарахт баргин

савалар,

Ин – инига

Қочиб келди

Саъвалар.

П.Мўмин

4. Сўзларни ўқинг, маъносини тушунтиринг.
Сўзларнинг ёзилиши ва айтилишидаги фарқни топинг.

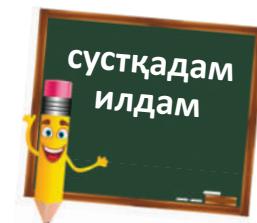
шеър	шер
саъва	сава
Суръат	сурат

5. Тингланг. Шоирнинг хатосини топинг.

Ким тузатади?

Қуёним бор «вов-вов»дер,
Қучугим бор беда ер.
Хўрозим сувда сузар,
Мушугим арқон узар.
Тонгда қичқириб «қуқ-қу-у»
Балиғим бермас уйқу.
Эшагим пойлар сичқон,
Тошибақам учқур чаққон.
Тойчоғим кўп сустқадам,
Юра олмас ҳеч илдам.
Тухум босар бузофим,
Ўрдаккинам – сузофим.
Кун-у тун ҳанграр эчким...
Ҳой, гапимдан кулган ким?
Сўйлаган бўлсам чатоқ,
Ўзинг тўғри айт, ўртоқ.

Анвар Обиджон

80

ф	ф
Ф	Ф

1. Ўқинг.

фа	фи	fasl	оф-тоб
фо	фў	фил	даф-тар
фу	фе	фартук	Фо-зил

Ёдлаб олинг!

Фил фонтанда чўмилди,
Фақат ярми кўмилди.

2. Ўйлаб кўринг, бўш катакчалар ўрнига Ф ҳарфи кўйилса қандай сўзлар ҳосил бўлади? Ёзинг.

□ут-бол	ту□-ли	пу-□ак
□а-зо-гир	о□-тоб	жи-ра-□а

/00 //00 о/o ф ф фрутбоя, коре /

Ф – ундош товуш.

3. Ўқинг.

Форобий

Абу-Носир Ал-Форобий – буюк бо-бо-ла-ри-миз-дан бири. У – улуғ олим. Форобий туғилиб ўсган ерини ар-доқ-ла-ган. У Ўтрор шаҳрида туғилган. Форобий дўмбирада куй чалишни ҳам билган.

4. Расмни кузатинг. Ф товуши иштирок этган сўзларни аниқланг.

81

ЙИЛ ФАСЛЛАРИ

1. Топишмоқни тингланг, жавобини топинг.
Бир онаси, ўн икки боласи.

2. Нұқталар үрнига ф ҳарфини қўйиб сўзларни ўқинг ва ёзинг.
...азо, ...айз, ...алак, ...аол, ...ил, ...арзанд, ...ан.

3. Расмни кузатинг. Фаслларни айтинг ва таърифланг.

00 J J 0 0 ғ ғ ғородий |

4. Ой номларини айтинг.

Киш ойлари:

Баҳор ойлари:

Ёз ойлари:

Куз ойлари:

5. Адашиб қолган бўғинларни қор парчалари ёрдамида ўз ўрнига қўйиб сўзлар ҳосил қилинг.

6. Тингланг.

Ҳар фасл – асл

Ҳар битта фасл

Ўзича асл.

Бўлинишган тенг,

Мазмунлари кенг.

Қаранг, гул баҳор

Минг фазилат бор.

Қуёш кулса соз,

Пиширади ёз.

Ҳар бири уч ой,

Кунлар – оқар сой.

Ўтишар аста,

Орзу – ҳавасда.

Куз келган чоғда

Мева мўл – боғда.

Киш фаслига боқ,

Либоси оппоқ.

Ўтиб тўрт фасл,

Бошлар янги йил.

Демак, тўрт фасл –

Ўзича асл.

Пўлам Мўмин

82

1. Ўқинг.

эт

э-кин

Эл-дор

эк

э-тик

Эр-кин

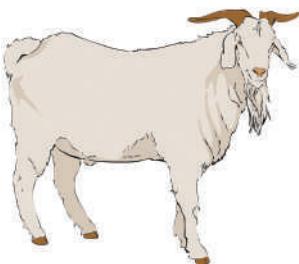
эл

эр-так

Эл-ёр

2. Расмдаги нарасалар номини айтинг, бўғинга ажратинг.

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

3. Гапларни ўқинг. Э товуши иштирок этган сўзларни топинг.

Эркин билан Элёр эртак ўқиди. Қорлар эримай ёғди. Мен эрталаб мактабга бораман. Элдор эпчил бола.

Ёдлаб олинг!

Эчки деди улоққа,
Энди кетма узокқа.

/ 0 - 0 - 0 / 0 - 0 - 0 / Э эл, эртак /

Әә

Әә

Э – унли товуш.

4. Ўқинг. Ажратиб берилган сўзларнинг маъносини тушунтиринг ва ёдан ёзинг.

Мен эрталаб тураман,
Куёш кўкка чиқмасдан.
Юз-қўлимни юваман,
Эринчоқлик қилмасдан.

Ш. Саъдулла

5. Топишмоқларнинг жавобини топинг.

Осмондан ун эланди,
Супра унга беланди.

Тап-тап этади,
Тагидан карвон ўтади.

83

ТАБИАТДАН ЎРГАНАМИЗ

1. Сўзларни ўқинг.

эгар	эъзоз	эман
экран	электр	экин
эллик	эга	эчки

2. Шеърни тингланг. Қишида қушлар қандай ҳаёт кечиришади? Ўйлаб кўринг.

Тинмаган қушлар

Кор қалин ёғиб, совуқ
Ҳаддидан ошиб кетди.
Дон топиб еёлмасдан,
Қушларга қирон етди.

Бечоралар изғишиб,
Дон ахтариб қолишиди.
Айвон, ўчоқ бошидан
Нон ахтариб қолишиди.

Уйгун

3. Сиз яшайдиган ўлкада қайси қушлар қишлиб қолади? Номларини ёзинг.

Ҷ - Џ Є Э Э Эржин, Эмёр

4. Ўқинг. Ажратиб кўрсатилган сўзларга саволлар беринг.

Тоғ эчкиси

Эркин отаси билан овга чиқди. Эркин тоғда ўйнаб юрган эчкини кўрди. Эчкининг чиройли иккита боласи ҳам бор экан. Ота-бала овдан хурсанд қайтишди. Эркин тоғ эчкисини парвариш қилди. Эчки болалари Эркинга жуда ўрганиб қолишиди.

5. Расмларни кузатинг. Саволларга жавоб беринг.

- ❖ Товуқнинг қопида нима бор эди?
- ❖ Қарға нима қилди?
- ❖ Қарға тўғри қилдими?
- ❖ Расм асосида 4 та гап тузинг.

1. Ўқинг.

Жа

ЖОЙ

жий-да

Ж0

жам

ЖӮ-ЖА

ЖИ

жү-да

ЖҮ-ХО-РИ

2. Расмда берилгандар нарсалар номини айтинг ва бўғинга ажратиб ёзинг.

_____

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

3. Шеърни ўқинг. Ж ҳарфли сўзларни аниқланг.

Жиблажибон

Лик-лик этар,
Учиб кетар.
Кўзим нури,
Зўрға етар.
Жиблажибон,
Жиблажибон.

Жуда эпчили.
Жуда енгил.
— Нон увоғин —
Десам, — егил —
Учиб қочар,
Чўчиб қочар.
Бир увоғин
Чўқиб қочар.

Пўлат Мўмин

Ёдлаб олинг!

Жўжа ва жиблажибон
Жуда жўра жонажон.

4. Ўқинг. Ҳарфнинг сўздаги ўрнини аниқланг.

жа-сур	аж-дар
жа-воб	маж-лис
жад-вал	ре-жа
Жа-лол	Жав-лон

5. Тингланг. Таянч жадвал асосида сўзланг.

Жийда

Қозогистонда турли дараҳт ва буталар ўсади. Шулардан бири жийда дараҳтидир. Жийда кўп йиллик ўсимлик. Унинг барглари кумуш рангда бўлиб, меваси майда қизфиш бўлади. Жийда май ойи бошларида гуллайди. Гуллари тўкилгач, унда мевалар шакллана бошлайди. Жийданинг турлари кўп. Жийда соғлик учун жуда фойдали.

Дараҳт номи	Барги	Меваси	Фойдаси

85

ҚИЗИЛ КИТОБ

1. Сўзларни ўқинг, бўғинга ажратинг.

жаж-жи

жа-сур

О-лим-жон

маж-лис

аж-дар

Жа-мол

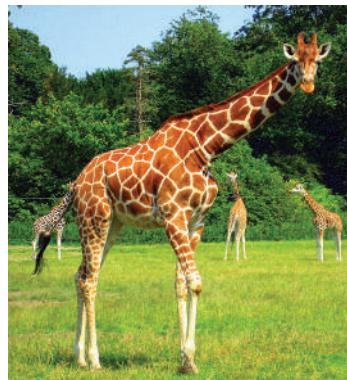
жай-ра

жур-нал

Жа-ми-ла

2. Расмда берилган ҳайвонлар номини айтинг.
Қатталар билан биргаликда «Қизил китоб»дан улар
ҳақида топиб ўқинг.

САҲАРДА
ЖАСУР

Ёдда тутиңг!

Қизил китобга киритилган ҳайвонлар, ўсимликлар давлат томонидан қўриқланади.

3. Матнни тингланг. Қуён нима учун жавоб бера олмади?

Қуён ва типратикан

Оппоқ ва сип-силлик қуёнча типратиканга қараб:

– Оғайнижон, кийиминг жуда ҳам хунук ва тиканли-я! – деди.

– Тўғри айтасан, – деди типратикан, – бироқ бу иканларим мени ит ва бўриларнинг тишидан сақлайди. Сенинг оппоққина, юмшоққина тўнинг ҳам шундай хизмат қиласдими? – деди типратикан.

Қуён жавоб бермай хўрсишиб қўйди.

К. Ушинский

4. Ўқинг ва ёдлаб олинг.

Қуён

Оқ қуён, оппоқ қуён,
Қарайди у ён, бу ён.
Дикир-дикир сакрайди,
Уйчасида ўйнайди.

Шукур Саъдулла

1. Ўқинг.

цех

цирк

концерт

цемент

центрнер

циркуль

2. Матнни ўқинг. Ц ҳарфли сўзларни бўғинга ажратинг.

Цирк

Кеча циркка бордик. Циркда катта томоша бўлди. Маймун, айиқ полвон велосипед миниб айланди. Чиройли отлар тўсиқдан сакради. Қизиқчилар ҳаммани кулдирдилар. Биз чапак чалдик.

Ц – ундош товуш.

Ёдлаб олинг!

Цехда опам – бичиқчи
Циркда акам – қизиқчи.

3. Масхарабозга ҳарфлардан сўз тузишга ёрдам беринг. Қандай сўз ҳосил бўлди? Сўзни чизмага жойлаштиринг.

				ц		
--	--	--	--	---	--	--

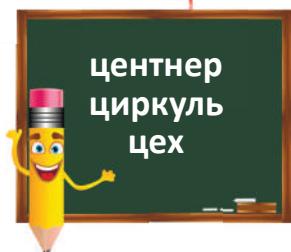
4. Бўғинлардан сўзлар ҳосил қилинг ва ёзинг.

5. Шеърни ёдлаб олинг.

Масхарабоз

Циркка келган болалар,
Шод бўлсин деб, куламан.
Гур кулдириб уларни
Дорга қадам қўяман.

87

ПОСТЕР ЯСАШНИ ЎРГАНАМИЗ

1. Постер нима? Постерлар мазмунини изоҳланг.

Қушларни асранг!

2. Яшаб турган жойингиз табиати ҳақида дўстларингиз билан постер тузинг.

3. Расмга қаранг. Расм бўйича дўстингиз билан «Куч бирлиқда» мавзусида гаплар тузиб ёзинг.

У У й й У й / У й Чирк

4. Шеърни ўқинг.

Оймома

Оймоможон оймомо
Ерга тушгин бир зумга,
Яқиндан бир кўраман,
Сен-ла ўртоқ бўламан.
Хар оқшом кўқдан боқиб,
Юлдуздан маржон тақиб,
Зулматни ёритасан.
Бизни мафтун этасан.
Сенга ошиқ ҳамма жой,
Дарёю кўл, тошқин сой,
Осмонўпар тоғлар ҳам,
Кенг далаю боғлар ҳам.

Заҳро Ҳасанова

❖ Ажратиб берилган сўзларни унли ва ундош товушлар жиҳатидан таҳлил қилинг.

5. Топишмоқнинг жавобини топинг.

Тепамда кўк дастурхон,
Дастурхонда ширмой нон.
Ширмой нон бир донадир,
Синдирилмас ҳеч қачон

Кундузи кўрпа ёпар,
Кечаси очиқ ётар.

88

АЛФАВИТ

1. Алфавитдаги ҳарфларни ўқинг. Жойлашиш тартибини билиб олинг.

Аа	Бб	Вв	Гг	Дд	Ее	Ёё
Жж	Зз	Ии	Йй	Кк	Лл	Мм
Нн	Оо	Пп	Рр	Сс	Тт	Үү
Фф	Хх	Цц	Чч	Шш	Җ	Ҋ
Әә	Юю	Яя	Үү	Ққ	Ғғ	Ҳҳ

2. Шеърни ўқинг.

Ўқишни билдим

Алифбени энди мен
Ҳеч қийналмай ўқийман.
Унли, ундош ҳарфлардан,
Турли сўзлар тўқийман.

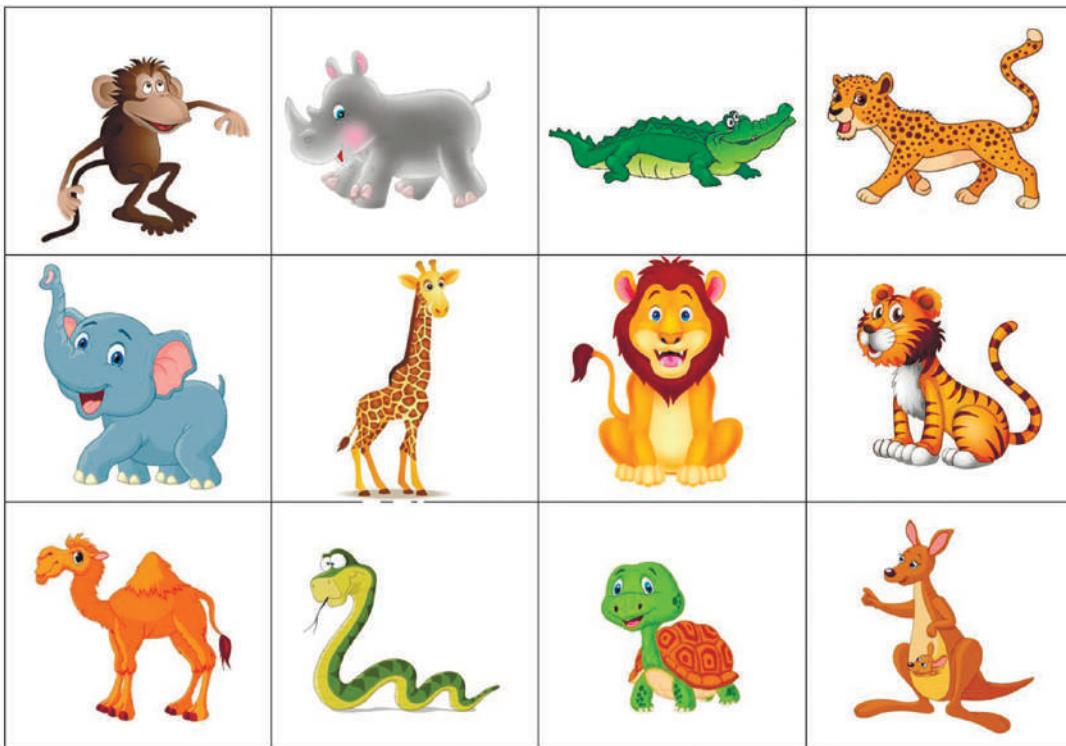
3. Берилган сўзларни алфавит тартибида ёзинг ва тўғри нусхаси билан таққосланг.

Бобо, жўжа, цирқ, китоб, ваза, анор, гул,
данак, шоли, юган, фасл, расм, жайра, қанд,
зирак.

4. Расмда берилған ҳайвонлар номини алфавит тартибида айтинг.

5. Мақолларни ўқиб, мазмунини дүстингиз билан муҳокама қилинг.

Билим – акл чироги.

Кўп ўқиган оз сўзлар,
Оз сўласа ҳам соз сўзлар.

Бирлашган ўзар,
Бирлашмаган тўзар.

89

ОБ-ҲАВО

1. Матнни ўқинг. Қишки об-ҳаво ҳақида нималарни билиб олдингиз? Яна нималарни биласиз?

Биринчи қор

Ҳаво булат бўлди. Қечга яқин қор ёға бошлади. Йирик қор парчалари ҳавода ўйнаб учиб юрди. Улар тобора катталашди ва охири йирик қорга айланди.

2. Ўқитувчи ёрдамида берилган расмлар асосида қишдаги об-ҳаво ҳақида эълон ёзинг.

3. Шеърни тингланг. Мазмунини имо-ишора, ҳаракат орқали кўрсатинг.

Ёғ, ёғавер оппоқ қор

Ёғ, ёғавер оппоқ қор,
Ёғишингга кўз тикиб
Оқшому тонглар такрор,
Кўкка боқдик тикилиб.

Ёғ, ёғавер оппоқ қор,
Чанги-чанамиз тайёр.
Сўнг ўйнаймиз қорбўрон,
Вақтимиз кетмас бекор.

Дўстжон Матчон

Биласизми?

Қуёш ботиш олдидан ҳаво оч сариқ рангда бўлса –
эртаси кун ёмғир ёғади.

4. Қиш ва ёзга хос табиатдаги ўзгаришларни айтинг. Фикрингизни исботланг.

90

ОБ-ҲАВОНИ КУЗАТАМИЗ

1. Тингланг.

Қишининг ўртоғи

Авваллари қиши келиши билан қўл-оёқларим музлаб, ҳеч ишга қўл ургим келмасди. Ўртоқларим қор ўйнашга чақиришса: «Шу совуқда нима бор?» – деб жавоб берар әдим. Турли сабабларни рўкач қилиб, мактабга бормаслик йўлини излардим.

Бир куни эрта тонгда дадам менга қараб, деди:

– Қани, спорт кийимингни кийиб ол-чи, энди ҳар куни бадантарбия билан шуғулланамиз. Ўғлим, сен қишининг қаҳридан қўрқма. Аксинча, мана шу чиройли фаслни аёзи ва қори билан ўзингга ўртоқ қилиб ол. Ана шунда бу фаслдан чўчимайсан. Ўқиш ва ишларингин бажаришда давом этасан. Ҳар йили уни соғиниб кутасан.

Шу кундан бошлаб эрталабки бадантарбия менинг севимли машғулотимга, қиши фасли эса яқин ўртоғимга айланди.

2. Мақолни ўқиб мазмунини тушунтиринг.

Дарахт бир ерда кўкаради.

3. Матн қайси фасл ҳақида экан?

- Сиз қишиңдердің көмегінде сүзлаб беринг.
- Расмлардан фойдаланиб сүзлаб беринг.

4. Қишиңдердің тегишли бир нечта сүзлар топиб ёзинг.

Масалан, қор, ..., ...

5. Мевали дараҳат билан арча дараҳтини қозатынг ва таққосланг. Нимани сездингиз? Дүстларингизга сүзлаб беринг.

ОБ-ҲАВОНИ ТАЪРИФЛАЙМИЗ

1. Қуйидаги сўзлардан фойдаланиб дўстингизга хат ёзинг.

Фойдаланиш учун сўзлар: куз, ёмғир, булут, ёғди, осмон, фасл, кийим, иссиқ.

Салом Эмир. _____

---

2. Шеърни ўқинг. Сиз ҳам ёмғир ёғишини кузатгансиз? Ёмғирнинг қандай фойдаси бор?

Оқ булут, кўқ булут
Жалаю дўл бўлсанг ҳам
Қаршилар майса, япроқ.
Кутади сел бўлсанг ҳам,
Бағри кенг она тупроқ.

3. Биласизми?

Қушларнинг пати ҳурпайса – ҳаво айнийди.
Қарға ва зағчалар дарахтлар учига қўнса –
совуқ бўлади.
От корга ётса – иссиқ бўлади.
Тунда қиров тушса – кундузи қор ёғмайди.

4. Расмга қаранг. Бугунги об-ҳаво қайси расмда ифодаланган? Нима учун?

5. Шеърни ёдланг.

Баҳор каби беғубор,
Қишининг ҳам зийнати бор.
Манзараси чиройли,
Ёққанда капалак қор.

M. Икром

ЖОНИВОРЛАР ЁРДАМГА МУХТОЖ

1. Шеърни тингланг. Яшаб турган жойингиздаги қушларни кузатинг. Уларга ғамхүрлик қиласизми?

Мен қушларга дон бердим

Кор қалин ёғиб, совуқ
Хаддидан ошиб кетди.
Дон топиб еёлмасдан
Қушларга қирон етди.
Бечоралар изғишиб,
Дон ахтариб қолишиди.
Айвон, ўчоқ бошидан
Нон ахтариб қолишиди.
Раҳмим келиб уларга,
Айвончага дон сепдим.
Хар хил нарса: қўноқ, сўк
Ҳамда нон ушоқ сепдим...

Уйғун

2. Берилган расмлардан фойдаланиб гаплар тузиб ёзинг. Унли ҳарфларнинг тагига чизинг.

3. Расмни кузатинг. Ҳайвонларнинг ёзги ҳаёти ҳақида ҳикоя тузинг. Ҳикояга сарлавҳа танланг.

4. Ўқинг. Мазмунини сўзланг.
Қуён

Она қуённинг иккита боласи бор. Унинг болалари ҳам ўзига ўхшаб барра ўтларни кемириб ейди. Шитир этган овоз чиқса, қулоқлари диккаяди. Сакраб-сакраб қочиб кетадилар. Биз уларни парвариш қиласиз. Ўт, сув берамиз. Улар анча катта бўлиб қолишиди.

5. Матн асосида расм чизинг.

93

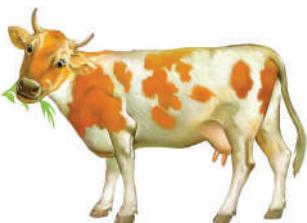
ҲАЙВОНЛАР НИМА ДЕЙДИ?

1. Тингланг. Ҳайвонлар нима дейди?

Менинг номим дерлар – Фил,
Билмасанг сен – яхши бил.
Жуда оғир карвонман,
Тенги йўқ паҳлавонман.

Билиб қўйинг, номим – Шер,
Баъзилар арслон ҳам дер.
Мен – жониворлар аълоси,
Йиртқичларнинг подшоси.

Менинг номим эрур Кўй,
Билмасанг гар билиб қўй.
Ўзим жудаям ювош,
Гўштим билан ширин ош.

Мен Сигирман, Сигирман,
Жуда фойдалидирман.
Яхшилаб боқсанг агар,
Челагинг сутга тўлар.

2. Шеърда қандай ҳайвонлар ҳақида айтилган? Уй ҳайвонлари ва ёввойи ҳайвонларни алоҳида ёзинг.

Уй ҳайвонлари	Ёввойи ҳайвонлар

3. Ўқинг.

Айиқлар

Бу оқ айиқ ва қўн-ғир айиқ. Оқ айиқлар Ши-мол-нинг қаттиқ со-ву-ғи-га чидайди. Улар муз-лик-лар-да яшайди. Қўн-ғир айиқ кенг ўрмон ва тоғли ўл-ка-лар-да яшайди.

4. Расмлардан фойдаланиб гаплар тузинг ва ёзинг.

..

5. Топишмоқларнинг жавобини топинг.

Катнайди карвон,

Ҳаммаси полвон.

Номида-ку олма бор,

Ўзи ёнғоққа хуштор.

1. Эртакни ўқинг.

Очкўз сичқон

Бир сичқон бўлган экан. У бир куни буғдой хир-мо-ни-ни кўриб қолибди. Дарров ўз инидан хирмонга тешик очибди. Буғдой дон-ла-ри-ни инига тушира бошлабди.

«Кишда мазза қиласман, тай-ёр-ги-на донларни еб», – деб ўйлабди ўзича. Бундан хабар топган бошқа сич-қон-лар ҳам хирмон донидан ўз инларига таший бош-лаб-ди-лар. Бояги сичқон эса ба-хил-лик қилиб, тешикни каттароқ очибди. Шунда бирдан ҳамма дон сичқон инига шу-вил-лаб тушибди. Сичқон эса дон тагида қолибди. У қаттиқ чи-йил-лаб-ди, аммо бошқа сичқонлар унинг овозини э-шит-маб-ди-лар.

Ҳисса:

Очкўзлик ёмон одат,
Келтирап у фалокат.

- ❖ Сичқон донларни олиш учун нима қилди?
- ❖ Сичқон нега чийиллади?

2. Эртак қаҳрамонининг хислатларини ёзинг.

Сичқон – ... , ... , ... , ...

3. Расмларни күзатинг. Қайси эртаклар тасвирланған? Дұстингиз билан сұхбат үтқазинг.

4. Тез айтишни тез-тез айтинг.
Товук совуқда совқотадими?
Совуқда товук совқотадими?

1. Ўқинг.

КУМУШ ҚИШ

Қиши

Шудгор узра увиллар
Аёз бобо бўрони.
Мехмон бўлди қиши фасли
Оқ чойшабга ўраниб.
Бундан буён кўча-куйда
Пийма, этик ғарчиллар.
Тиним бермас чаналарга
Шокир, Раъно, Барчинлар.

Турсунбой Адашбоев

- ❖ Аёз бобо қачон келади?
- ❖ Болалар қишида нима қиласидилар?

2. Мақолни ўқинг ва мазмунини тушунтириңг.

Кор ёғди – дон ёғди.

3. “Қиш” шеъридаги сўзлардан фойдаланиб, катакчаларни тўлдириңг.

	Қ			Ш		
П			Й			а
Ч		Н		Л		р
б			р		н	
	Қ			р		

4. Шеърни ўқинг ва ёдланг.

Бир куни қиши кечаси,
Қаттиқ совуқ бўлганди.
Дараҳтларнинг гавдаси,
Қалин қорга бурканди.

1. Ўқинг.

Бугун қор ёғди. Ҳамма ёқ оппоқ қор билан қопланди. Болалар ўйнагани тепаликка йиғилдилар.

Шоҳмурод билан Нозима чанада учишди. Афруза чанғида учди. Нурболат билан Ербол қорбобо ясашди.

2. Шеърни тингланг.

Арча

Арча-арча, жон арча,
Япроқларинг нинача.
Атрофингда йиғилиб
Қўшиқ айтади барча.
Салом сенга кўк арча,
Қишин-ёзин яшнайсан.
Япроқларинг нинача
Ясангансан, гўзалсан.
Атрофингда айланиб,
Қўшиқ айтиб қувнаймиз,
Ҳар биримиз қўл бериб,
Янги йилни қутлаймиз.

Зафар Диёр

3. Янги йил байрамига қандай тайёргарлик кўрдингиз?

- Янги йилни ким билан кутиб оласиз?
- Янги йил табрикномасини ёзинг.

4. Топишмоқнинг жавобини топинг.

Кишин-ёзин бир хил кийимда.

5. Расмга қараб «Янги йил байрами» ҳақида сўзлаб беринг.

ИЗОХЛИ ЛУҒАТ

Аёз	Ҳавонинг очиқ ва аччиқ совуқ пайти.
Асл	Чин, ҳақиқий.
Афт	Башара, бет, юз, чехра.
Барака	Сероблик, мўллик.
Бардош	Чидам, сабр, тоқат.
Барра	Ёш, янги, майин.
Башанг	Ясанган – безанган.
Баҳайбат	Жуда катта, улкан.
Беозор	Кишига озор бермайдиган, мулоим.
Бегубор	Соф, мусаффо, тоза.
Бийрон	Бурро-бурро гапирадиган, гапдон.
Бурмали	Бурма қилиб тикилган.
Вафодор	Сўзида, ваъдасида қатъий турувчи.
Витамин	Инсон ва ҳайвон организми учун керакли модда.
Виқор	Мағруона ва улуғвор кўриниш.
Вужуд	Кишининг бутун борлиғи, жони ва тани.
Газмол	Тўқиб ёки бошқа йўл билан тайёрланган мато.
Гаров	Олинган қарз эвазига қолдирилган омонат нарса.
Гашт	Бирор иш, табиат манзараси, сайдомошадан олинган завқ.
Говмиш	Зотли, серсут сигир.

Глобус	Ер шарининг кичик нусхаси.
Гулшан	Гулзор, чаманзор.
Дармон	Қувват, куч.
Даҳо	Зеҳни, заковати кучли, ижодий истеъдод эгаси.
Диалог	Икки киши ўртасидаги сухбат.
Диёр	Мамлакат, юрт, ватан.
Димоғ	Бурун бўшлиғи билан оғиз бўшлиғининг туташадиган ери.
Дуо	Ўзи ва бошқалар учун тилак тилаш.
Дуч	Учрашмоқ, тўқнашмоқ.
Жажжи	Кичкина.
Жиндак	Озгина.
Жиҳоз	Асбоб-анжом; уй-рўзгор асбоблари, буюмлари.
Жўра	Ошна-оғайни, ўртоқ.
Замин	Ер.
Зиё	Ёруғлик, нур.
Зийнат	Гўзаллик, ҳусн, кўрк берувчи нарса.
Зийрак	Тез сезадиган, сезгир, сергак.
Зифирча	Жуда оз, озгина.
Золдир	Шар соқقا.
Зувала	Битта нон ясаш учун юмалоқланган хамир.
Зулмат	Тим қоронғулик.
Илдам	Бошқалардан тезроқ юрадиган.

Интервью	Матбуотда эълон қилиш, радиода эшиттириш ёки телевидениеда кўрсатув учун мухбирнинг бирор одам билан ўтказган сұхбати.
Истеъмол	Ишлатиш, қўллаш, фойдаланиш.
Йиртқич	Жонивор гўшти билан овқатланадиган.
Йўғрилган	Қўшилиб, аралашиб кетмоқ.
Камол	Ҳар жиҳатдан тўқислик.
Кулфат	Қийнайдиган, азоб берадиган ҳолат.
Кон	Бирор нарсага жуда мўл, сероб жой.
Лақма	Ҳар нарсага дарров ишонаверадиган, осон алданадиган.
Либос	Кийим, уст-бош.
Ликобча	Майда чинни идиш.
Лофчи	Ҳақиқатга тўғри келмайдиган гапларни гапирувчи.
Лўппи	Дўмбоқ, семиз.
Майин	Ипакдек юмшоқ ва нозик.
Машъал	Учига латта ёки бирор бошқа ёнувчи нарса ўралган, ёритиш ёки ўт ёқиши учун ишлатиладиган таёқ; чироқ, маёқ.
Машғул	Бирор иш билан банд бўлган, шуғулланаётган, ишли.
Маҳорат	Бирор иш ёки касбда орттирилган усталик.
Мехр	Инсоннинг ўз туғишгандарига, яқин кишиларига, одамларга бўлган самимий муҳаббати.

Минора	Бирор бинога қўшиб ёки алоҳида қурилган баланд иншоот.
Мулоқот	Учрашув
Муносиб	Тўғри келадиган, мос тушадиган.
Муҳандис	Техниканинг бирор соҳаси бўйича олий мълумотли мутахассис
Нобуд	Исроф бўлмоқ, бекорга йўқ бўлиб кетмоқ.
Ноз	Ортиқча эркалиқ
Нотаниш	Танимайдиган
Ноғора	Бироз семизроқ кўза шаклидаги сопол идиш оғзига тери қоплаб ясалган ва иккита чўп билан уриб чалинадиган бир жуфт мусиқа асбоби.
Нуроний	Юзидан нур ёғилиб турадиган, файзли.
Огоҳ	Бўлиб ўтган ёки бўладиган иш, ҳаракат, воқеа-ҳодисадан хабари бор
Одимлаб	Қадам ташлаб юрмоқ.
Олғир	Овни яхши оладиган.
Олқиши	Яхшилик тилаш сўзлари.
Орзу	Дилдаги истак, умид.
Офтоб	Қуёш, кун.
Ошна	Таниш-билиш.
Оқшом	Қуёш ботиши билан тун бошланиши ўртасидаги ғира-шира ёруғ пайт.
Пайраха	Ёғоч-тахта чопилганда, рандаланганда ҳосил бўладиган чиқинди.

Паришон	Ҳар томонга сочилган, тартибсиз.
Парранда	Құш зоти, құшлар.
Покиза	Топ-тоза, пок.
Рояль	Мусиқа асбоби.
Рўпара	Қарама-қарши томон.
Сайхон	Катта текис очиқ жой, майдон.
Сахар	Фира-шира тонг ёришган маҳал, тонг пайти.
Созанда	Мусиқа асбобларидан бирини чалувчи.
Сурув	Қўй-эчки подаси.
Сустқадам	Секин қадам ташлайдиган.
Танобча	Ер ўлчаш, чизик тортишда ишлатиладиган режа ип.
Тарқ	Воз кечмоқ, ташламоқ.
Таъзим	Эгилиб қўлни кўксига қўйиб салом бериш.
Тафти	Қизиб турган нарсадан ураётган иссиқлик, ҳарорат.
Тегирмон	Донни, ғаллани ун қилиш учун мосланган қурилма ва шундай қурилма ўрнатилган бино.
Тобланиш	Чиниқиши.
Ток	Узум.
Тийрак	Бардам, тетик.
Увоқ	Уватилган ёки бутундан уваланиб тушган майда-майда нарсалар.
Уммон	Океан.

Умр	Туғилгандан то ўлгунгача бўлган давр.
Фазилат	Ижобий хислат.
Файз	Ўзига жалб қиласидиган, завқ-шавқ бағишлийдигаан хусусият.
Фидо	Бирор кимса, нарса учун ўзини бағишлиаш.
Хазон	Қузда сарғайиб тўкила бошлаган барглар.
Хижолат	Уятдан ўзини ноқулай сезиш.
Хулқ	Кишига одат бўлиб қолган хатти-ҳаракат, қилиқ.
Чаман	Гул кўп жой.
Чарақлар	Порлаб, нурланиб турмоқ.
Чевар	Моҳир тикувчи.
Чўтири	Ғадир-будир, ўнқир-чўнқир.
Шай	Тайёр.
Шарқироқ	Шариллаб, шарқираб оқадиган.
Шод	Хурсанд, қувончга тўла.
Шум	Нияти бузуқ, ёмон, ярамас.
Эвара	Неваранинг боласи
Ёркач	Туянинг орқа сиртида битта ёки иккита бўладиган қалин ёғ қатламдан иборат дўнг ўсимта.
Қадр	Ҳурмат, обрў.
Қалқон	Қилич, найза зарбидан сақланиш учун қўлланадиган доира шаклидаги ҳимояланиш қуроли.
Қайғу	Бошга тушган мусибат, кулфат.

Қайрок	Кесувчи асбобларнинг тифини ўткир қилиш учун ишлатиладиган тош.
Қаҳр	Қаттиқ аччиқланиш ҳолати.
Қиёфа	Ташқи кўриниш.
Қирон	Кўплаб ўлдириш, қирғин.
Қирмиз	Қизил рангли.
Қутлуғ	Қут-баракали, баҳт келтирувчи.
Қучоқ	Ҳурмат юзасидан биронни бағирга олиш мақсадидаги қўл ҳаракати ёки ҳолати.
Ғалвир	Дон эланадиган сийрак тўрли катта элак.
Ғанимат	Тез ўтиб кетадиган, қайта тақрорланмайдиган, қадрига етиш лозим бўлган нарса.
Ҳамон	Ҳозиргача, ҳали ҳам.
Ҳарчоқ	Ҳар доим.
Ҳиммат	Биронга қилинадиган яхшилик, ёрдам.
Ҳузур	Роҳат, ором, тинчлик.

МУНДАРИЖА

Кириш	3
1. 1 сентябрь – билимлар куни	6
2. Мен ўқувчиман!	8
3. Ўқув қуроллари	10
4. Она тилим – жону дилим.....	12
5. Далада. Сабзавотлар.....	14
6. Боғда. Мевалар	16
7. Уй паррандалари	18
8. Уй ҳайвонлари	20
9. Қушлар бизнинг дўстимиз	22
10. Ким бўлсам экан?	24
11. Йўл ҳаракати. Транспорт	26
12. Биз севган эртаклар	28
13. Аа	30
14. Онажонлар алласи.....	32
15. Оо.....	34
16. Ошхона	36
17. Нн	38
18. Катталарга ёрдам берамиз!	40
19. Лл	42
20. Фаслга мос кийимлар	44
21. Ии	46
22. Уй ҳайвонларига ғамхўрлик.....	48
23. Мм	50
24. Дўст бўлайлик!	52
25. Бб.....	54
26. Бувижонлар насиҳати.....	56
27. Мен билиб олдим	58
28. Уу	60
29. Биз дўстмиз.....	62
30. Ққ	64
31. Кутубхонада	66

32. Тт	68
33. Танаффусда	70
34. Дд	72
35. Дарс	74
36. Сс	76
37. Саранжом бўлинг!	78
38. Ўў	80
39. Ўқувчининг кун тартиби.....	82
40. Ққ	84
41. Ўқиймиз ва ўйнаймиз.....	86
42. Рр.....	88
43. Рассом	90
44. Йй	92
45. Йўл белгиларини билиб олинг	94
46. Ее	96
47. Ер – хазина, сув – олтин.....	98
48.Чч	100
49. Ҳақиқий дўст	102
50. Вв.....	104
51. Мактаб ҳақидаги ҳикоялар	106
52. Зз	108
53. Мактабимиз ошхонаси	110
54. Менинг ўргангандарим	112
55. Гг	114
56. Оила даврасида	116
57. нг ҳарф биримаси	118
58. Суҳбат	120
59. Ff	122
60. Отам-онам қувончим.....	124
61. Шш	126
62. Қадимий шаҳар	128
63. Пп	130
64. Полизда	132
65. Ёё.....	134
66. Дўстлик – бебаҳо бойлик	136

67. Яя	138
68. Дўстлигимиз ярашган	140
69. Юю	142
70. Бир жаҳон болалармиз!.....	144
71. Хҳ	146
72. Бола одоби билан азиз	148
73. Ҳҳ	150
74. Қатталарни ҳурмат қилинг	152
75. Мен билиб олдим	154
76. Ъ (юмшатиш белгиси)	156
77. Қиши завқи.....	158
78. Ъ (айириш белгиси).....	160
79. Биласизми?	162
80. Фф товуши ва ҳарфи	164
81. Йил фасллари	166
82. Ээ	168
83. Табиатдан ўрганамиз	170
84. Жж	172
85. Қизил китоб	174
86. Цц	176
87. Постер ясашни ўрганамиз	178
88. Алфавит	180
89. Об-ҳаво	182
90. Об-ҳавони кузатамиз	184
91. Об-ҳавони таърифлаймиз	186
92. Жониворлар ёрдамга муҳтоҷ	188
93. Ҳайвонлар нима дейди?	190
94. Эртакларни севамиз	192
95. Қумуш қиши	194
96. Менинг ўргангандарим	196
 Изоҳли луғат	198

Учебное издание

Махбуза Октамовна Мусаева
Нигара Октамбаевна Шамадиева
Зарифа Исламшиковна Аташикова

АЛИФБЕ

Умумтаълим мактабларининг 1-синфи учун дарслик
(на узбекском языке)

Редактор З. Ташева
Дизайн обложки Е.К. Мейирбеков
Дизайн и компьютерная верстка Г.А. Утеновой

ИБ №7495

Подписано в печать 25.08.2021 г. Формат 70×90¹/₁₆.
Бумага офсетная. Гарнитура «Schoolbook Kza».
Печ. л. 13,0. Усл. печ. л. 15,21. Усл. кр.-отт. 60,84.
Тираж 10000 экз. Заказ №

ТОО Издательство «Жазушы», Республика Казахстан
050009. г. Алматы, пр. Абая, 143.
E-mail: Zhazushi@mail.ru

ISBN 978-601-200-766-4

9 786012 007664